

Sisällys

4/1993

Markku Lauren Herätäkää!.....	3
Lennart Saari Naantalin talvehtiva vesilinnusto.....	4
Annika Forsten Birdwatch.....	20
Jyrki Normaja Iso- ja mustaotsalepinkäisen määrittämisestä.....	21
Vesa Multala Metsäviklo kantoi poikasensa pesästä.....	25
Harry J. Lehto Kanarian saaret - palearktisen alueen Galapagos.....	26
Göran Andersson Att skåda fåglar på Åland.....	32
Matti Koivula Olli seikkailee.....	34

Kansi: Seppo Rytkönen, Naantalin kevättä 1988.

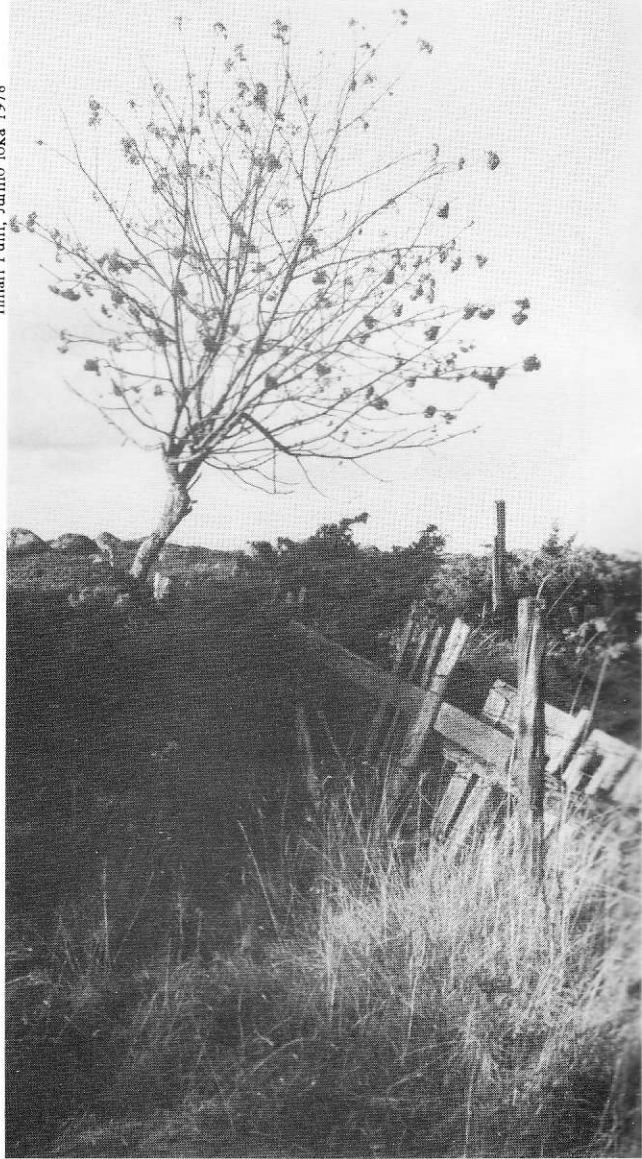
Kolme kärpystä

Ostaessasi auringonkukan siemeniä yhdistykseltä, voit iskeä kolme kärpystä yhdellä iskulla: autat lintuja ja TLY:tä ja tuet samalla suomalaista työtä. TLY myy Suomessa viljeltyjä siemeniä, joiden laatu on hyvä ja hinta jopa edullisempi kuin ulkomaisilla.

Kun tiaisia on ruokittu ulkomaisilla kovakuorisilla auringonkukan siemenillä, on havaittu, että esimerkiksi hömötiäisillä saattavat suupielet vahingoittua vertavuotaviksi. Suomalaisilla siemenillä ruokittaessa vastaavaa ei ole todettu.

Ostamalla lintujen ruokintaan tarvitsemasi siemenet omalta yhdistykseltäsi, tuet sitä merkittäväällä tavalla. Jos olet päättänyt, niin: Turussa Rauno Laine, puh. 2304562, Paimiossa Tapani Numminen, puh. 732 783 ja Paraisilla Markku Lauren, puh. 887 955.

Ilmari Pulli, Järmo loka 1978

Hetkeksi irti arjesta
- JURMO
Asemanhoitaja
puh. 926 - 54 258

Ukuli 24. vsk. ISSN 0782-8195 Julkaisija/Utgivare Turun Lintutieteellinen

Yhdistys ry PL 67, 20101 Turku Åbo Ornitologiska Förening rf PB 67, 20101 Åbo. Päätoimittaja/Chefredaktör Ilmari Pulli, Kraatarinkatu 5A27, 20610 Turku puh. 2445142. Toimittajat/Redaktörer Rami Lindroos, puh. 2334281, Kaarina Virtanen, puh. 921-2421512, Sampo Kunttu, puh. 921-304424. Jäsenet saavat lehden ilmaiseksi. Medlemmar erhåller tidningen gratis. Ilmoitushinnat/Annonspriser 1/1 s.700 mk, takakansi 800 mk 1/2 s.500 mk, 1/3 s.400 mk 1/4 s.300 mk Painopaikka/Tryckeri KELAn tutkimuskeskus, kirjapaino 1993.

Maailmassa on tuhansia tarinoita linnuista. Miksi sinä et kirjoittaisi yhtä niistä?

Seppo Sällylä

Herätkää!

Kävin hiljakkoin läpi vanhoja Ukulin vuosikertoja saaden todeta, miten pienen kirjoittajapiirin avulla Ukulia on aina toimitettu. Nykyisistäkin runsaasta kymmenestä kirjoittajasta ovat monet teksteillään esiintyneet Ukulissa jo 70-luvulla.

Kun olen kysynyt joiltakin syytä, miksi halua kirjoittamiseen ei löydy, on minulle esitetty lähinnä kaksi syytä. On todettu, että ei hallita kirjoittamisen taitoa lehdelle kelvollisella tavalla ja toisaalta ilmaistaan pelkoa mahdollisesta kritiikistä.

Täytyy kysyä mikä koulutuksen taso Suomessa on, jos esimerkiksi ylioppilaskokeen suorittanut henkilö tulkitsee itseään taitamattomaksi kirjoittamaan Ukuliin. Paljon ymmärrettävämpää on pelko kritiikistä, sillä nykyajan ihminen pyrkii täydellisyyteen. Totuus on kuitenkin, että jos arvostelua ei olisi, ei kukaan todennäköisesti välittäisi tuon taivaallista tekemisistäsi. Hyvä arvostelu on kehittävä elementti sekä nuorelle että iäkkäämmälle, vaikka se joskus kirpaiseekin.

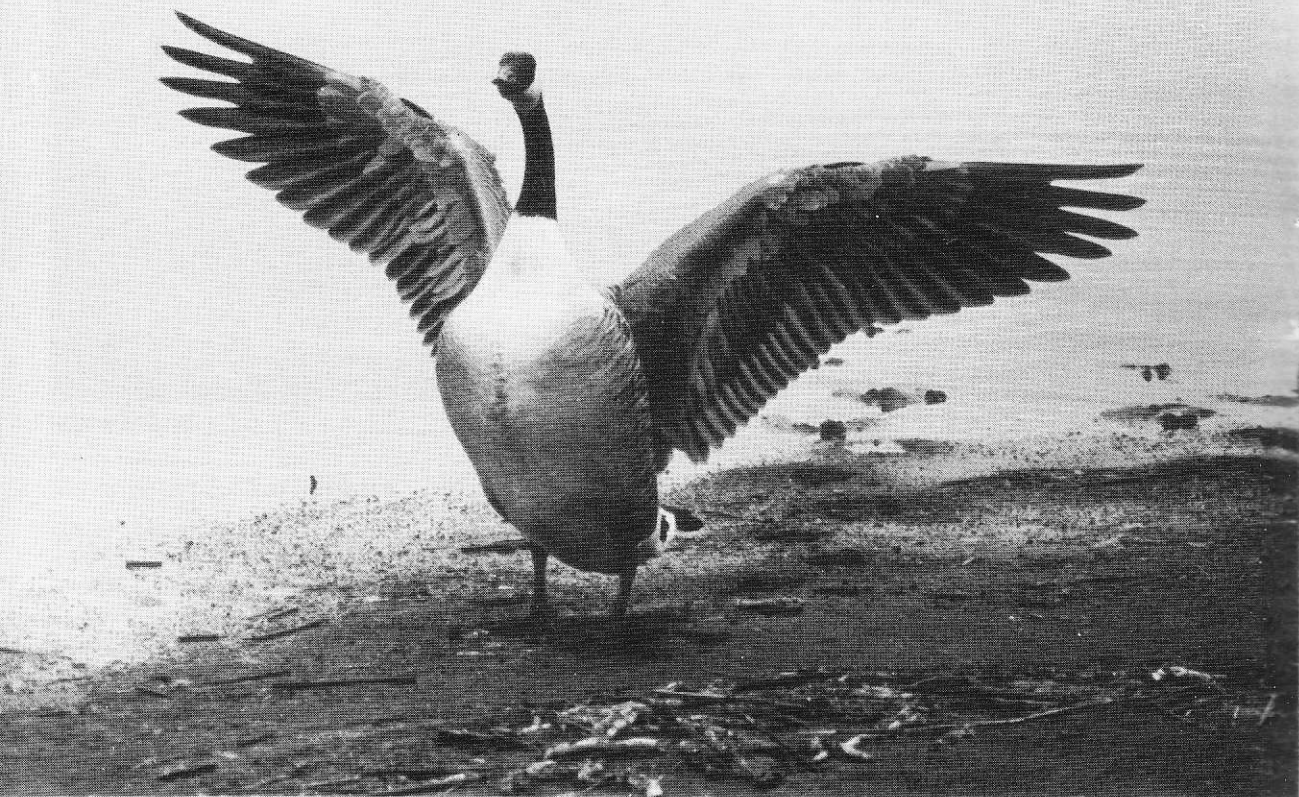
Taannoin eräässä kirjoituksessa kyseltiin, onko TLY:n tarkoituksena antaa jokaiselle jotakin eikä kenellekään mitään. Jos kysymyksen loppuosa jätetään pois ja TLY:n tilalle vaihdetaan sana Ukuli, vastaukseni on yksiselitteinen kyllä. Ukulin tarkoitus ei ole kattaa jonkun erityisryhmän tarpeita, vaan tarkoitus on antaa luettavaa niin isälle ja pojalle kuin aloittelevalle lintuharrastajalle ja tiedemiehellekin. Useat bongarit ja tutkijatason lintufanaatikot ovat ilmaisseet tyytyväisyytensä nykyiseen linjaan.

On selvää, että kiitollisin tilanne olisi se, että Ukuli ilmestyisi säännöllisesti ja värillisenä, mutta harrastajavoimin toimitettuna ja suurelta osin jäsenmaksutulolla kustannettuna tällaiseen utopiaan ei ole mahdollisuutta. Nykyiselläänkin esimerkiksi katsausten teko on lähes ylivoimaisen suuren työn takana ja jos se pitäisi vielä tehdä tarkan ajan puitteissa, ei tekijöitä sen jälkeen enää löytyisi. Siihen on tyytyminen, että katsaukset ovat vähintään kaksi kalenterivuotta ajastaan jäljessä lehteen tullessaan.

Tärkeimpiä keinoja kohentaa lehden ilmestymisajan säädyllisyyttä on saada riittävästi juttuja varastoon. Mitä enemmän juttuja on jemmassa, sitä helpompaa on päätoimittajan taittaa lehti. Nyt juttuja saadaan lehteen vasta melkoisen kinuamisen jälkeen. Miehenä, jolla suu ei pysy kiinni kuin teipillä, olen lukuisia kertoja ollut mukana keskusteluissa erinäisillä lintupaikoilla ympäri Suomea. Yhdistävinä tekijöinä keskusteluissa on ollut limmut ja TLY:läiset. Kaiken maailman lintuharrastukseen liittyvät asiat on puitu ja aina TLY:läiset ovat olleet kantavana voimana keskusteluissa.

Näin ollen jutun aiheita tiedän TLY:läisillä olevan. Nyt olisi itse kunkin otettava itseään niskasta ja tyhjennettävä muistilokeronsa paperille. Kaikenlaiset lintuaiheet jutut, pienet ja isot, ovat tervetulleita. Tartu kynään ja anna palaa. Kaikki Suomen TLY:läiset, vetoan Teihin, liittykää Ukulin kirjoittajakuntaan.

Markku Lauren

Kanadanhanhi ilmestyi Ukko-Pekan sulan säännölliseksi talvivieraaksi 1970-luvun lopulla.

Tämä tutkimus on valmistunut vuonna 1987. Jos olet retkeillyt Naantalissa talvina 1986/87 - 1992/93, mieti mitä muutoksia alueella talvehtivien vesilintujen esiintymisessä on tapahtunut aikaisempaan verrattuna. Antoisia lukuhetkiä!

Naantalin talvehtiva vesilinnusto

Normaalina jäätalvena koko Saaristomeri jäätyy. Silloin Naantalin sataman ja Ukko-Pekan sillan sulakompleksi on maakunnan merkittävin vesilintujen talvehtimispaikka. Naantalin vesilinnustoa tarkastellaan tässä artikkelissa 30 talven havaintoaineiston pohjalta.

Naantalin talvehtivaa vesilinnustoa on havainnoitu jo runsaat 30 vuotta. Osa havainnoista on julkaistu Turun Lintumiesten/Turun Lintutieteellisen Yhdistyksen (TLY) talvilintukatsauksissa (ks. kirjallisuusluettelo), mutta paljon havaintoja on toistaiseksi jäänyt julkaisematta. Ukko-Pekan sulaa Naantalissa pidetään yleisesti Turun seudun monipuolisimpana vesilintujen talvehtimispaikkana ja kertynyt laaja havaintoaineisto antaa todennäköisesti luotettavan kuvan Turun seudun talvehtivien vesilintukantojen kehityksestä.

Ukko-Pekan sula on laajuudeltaan sopiva: avovettä löytyy lähes aina (tosin tammikuun 1987 hirmupakkasissa meri

Lennart Saari

oli muutaman päivän käytännössä kokonaan jäässä), mutta sula ei ole niin laaja, että havainnointi oleellisesti vaikeutuisi. Ainoastaan kaikkein leudoimmat talvet ovat vesilinnuston seurannan kannalta ongelmallisia, koska avovettä on paljon eivätkä vesilinnut kerääntyä Ukko-Pekan sulaan. Kovina pakkastalvina vastaavasti on mahdollista havaita runsaasti vesilintuja, jotka viimeisiä sulapaikkoja etsiessään löytävät tiensä mm. Ukko-Pekalle.

Särkängsalmen sulan talvehtivista vesilinnuista on havaintoja 1960-luvun alusta lähtien. Naantalın satamassa havainnointiin jo 1960-luvun lopulla ja Luonnonmaalla etupäässä Tamminiemestä 1970-luvun alusta. Vesilintuseurannan kannalta tärkeä talvilintulaskentareitti, Nesteen reitti, perustettiin talvella 1973/74.

Muutama sana talviekologiasta

Maakunnallisten talvilintukatsausten käyttöä talvilinnuston seurannassa rajoittaa aineiston kirjavuus, koska havaintoja ilmoitetaan enemmän tai vähemmän satunnaisesti. Tämä ongelma on käsitellyn aineiston osalta huomattavasti pienempi. Seurannan kannalta ongelmallisinta lienee se, ettei "tavallisten" lajien yksilömääriä ole läheskään aina tunnollisesti kirjattu muistiin.

Ekologian kannalta runsaat lajit ovat mielenkiintoisimpia ja näiden lajien kannanmuutokset kuvastavat elinympäristön tilaa paremmin kuin jotkut satunnaiset harhailijat, jotka puolestaan ovat lintuharrastajien sydäntä lähellä. Suomessa nyt jo yli 30 vuoden ajan suoritettu talvilintulaskenta antaa luotettavan kuvan runsaslukuisten talvilintujemme kannankehityksestä.

Tässä selvityksessä käsitellään vesilinnustoa varsin laajasti. Kaikki avovedestä riippuvaiset talvilajit ovat mukana katsauksessa. Täten varsinaisten vesilintujen (joutsenten, hanhien ja sorsien) lisäksi mukaan on kelpuutettu kuikkalinnut, uikut, merimetso, nokikana, riskilä, lokit, kuningaskalastaja ja koskikara. Talvikaudeksi luetaan jo vakiintuneen käytännön mukaan ajanjakso 1.12. - 15.3.

Vesilintujen kohdalla talvikauden rajaaminen on kuin veteen piirretty viiva, varsinaisesti talvi alkaa vasta meren

jäädyttyä ja päättyy jäiden sulaamiseen. Talvien ankaruudessa on huomattavia eroja, pysyvän jääpeitteen muodostuminen vaihtelee suuresti samoin kuin meren vapautuminen jääpeitteestä.

Vuosina 1931-1960 ensijäätyminen Naantalinaukolla tapahtui keskimäärin 13.12., Viheriäistenaukolla 27.12. ja Särkängsalmele 2.1. Jäät katoavat lopullisesti Naantalinaukosta keskimäärin 18.4. ja Viheriäistenaukolta 20.4. Jääpäiviä on Naantalinaukolla 119 ja Viheriäistenaukolla 111 (Virtaustutkimuksen neuvottelukunta 1979).

Viimeistään vesien jäädyttyä vesilinnut joutuvat muuttamaan. Vesilinnut voidaan meillä jakaa säännöllisiin muutajiin ja talvenkärkkyjiin. Tosin suurin osa "talvenkärkkyjien" kannoista muuttaa säännöllisesti, vain pieni osa jää odottamaan talven tuloa.

Puolisukeltajorsat, sinisorsat luukunottamatta, muuttavat säännöllisesti hyvissä ajoin ennen talven tuloa. Ra-

naa kauemmaksi, josta ne sään lauh tuessa voivat tulla satamiin jopa keski-talvella. Jotkut sorsalinnut siirtyvät jäänmuodostumisen myötä ulommaksi saaristoon, mutta saariston jäädyttyä kokonaan näistä osa palaa rannikolle etsimään viimeisiä sulapaikkoja: erityisen ankarina talvina Ukko-Pekalle saattaa keskellä talvea ilmestyä runsaasti vesilintuja ns. pakokauhu-1. talvimuuton seurauksena.

Normaalisti esimerkiksi isokoskelot ja kyhmyjoutsenet runsastuvat talven mittaan, joskin poikkeuksellisen kylmä talvi saattaa vauhdittaa lajien ilmestymistä suliin. Talvimuutosta saattaa josain määrin jopa muodostua perinne - isokoskelon talviparvet kasvoivat ankaran talven 1978/79 jälkeen ja samana talvena kyhmyjoutsen vakiinnutti asemansa Naantalın talvilinnustossa.

Selvästi pakokauhumuuttoon viittaavat esimerkiksi merimetson, allin, tukkakoskelon ja riskilän saapuminen ran-

Ensimmäiset havainnot Naantalissa talvehtivista kyhmyjoutsenista tehtiin 1960-luvun lopulla.

vinnon saatavuus näillä etupäässä kasvinsyöjillä heikkenee suuresti loppusyksyllä. Sukeltajorsien ravinnonsaanti on loppusyksystä suhteellisesti parempi ja osa kannoista voi jäädä odottamaan talven tuloa. Kalaa syövä isokoskelo katoaa vasta meren jäädyttyä kokonaisuudessaan.

Lokkikannoista osa vii pyy rannikoilamme meren jäätymiseen asti ja jotkut harmaalokit eivät siirtyne kiintojään reu-

nikolle, mutta samoja taipumuksia on tukkasotkallakin.

Vesilintujen kevätmuutto on riippuvainen jäiden sulamisista joskin varhaisimmat yksilöt saapuvat jo hyvissä ajoin ensimmäisiin suliin.

Vesilintujen kevätmuutto alkaa varsinaisesti vasta huhtikuussa, mutta etenkin isokoskelolla ja kyhmyjoutsenella kevätmuuton ja talvisen liikehdinnän rajat ovat vähintäänkin epämääräiset. Vesilintujen menestyksekkääseen talvehtimiseen vaikuttaa sulan koko ja mahdollinen talvirokinta. Yleinen kä-

Taulukko 1. Vesilintujen (kuikka, uikut, merimetso, sorsalinnut, nokikana, riskilä), kuningaskalastajan ja koskikaran enimmäismäärät (= suurimmat päiväsummat) Naantalissa talvina 1960/61 - 1986/87. Tapaukset, joissa eri talvehtimispaikkojen suurimmat yksilömäärät yhdistetty, on lihavoitu. Suluisa kevätmuuttohavainto haahkasta ja yksilöimättömiä koskikarahavaintoja, jotka eivät ole summissa mukana. Tarkemmin tekstissä.

	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76
talvi	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	
kuikka	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pikku-uikku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
silkkiuikku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	2
merimetso	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kyhmyjoutsen	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	5	13	-	-	2	-
kanadanhanhi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
valkoposkihanhi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
haapana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
tavi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
sinisorsa	11	14	295	126	95	54	43	38	73	71	35	60	62	148	154	158	-
jouhisorsa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
punasotka	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
tukkasotka	-	-	2	-	3	1	-	-	1	5	-	1	20	1	1	1	12
lapasotka	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-
haahka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(1)	1
allihaahka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
alli	-	1	-	1	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1
piikkasiipi	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
telkkä	4	-	7	-	2	2	-	-	3	3	-	4	10	4	7	6	-
uivelo	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	1	-	-
tukkakoskelo	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	2	-	-
isokoskelo	-	-	16	1	9	4	-	7	12	20	10	19	38	3	26	51	-
nokikana	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	2	60	2	64	370	-
riskilä	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
yht.vesilintuja	15	15	322	128	109	63	44	49	92	106	46	93	210	159	258	602	-
yht. lajeja	2	2	6	3	4	5	2	5	7	9	3	8	10	6	9	9	-
kuningaskalast.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-
koskikara	-	-	-	1	-	1	-	1	3	2	1	1	-	1	-	-	-

sitys on, että Ukko-Pekan sula on laajentunut siitä mitä se oli 20-30 vuotta sitten.

Meriveden virtaukset lienevät ensisijainen sulaa aukipitävä voima. Imatran Voima Oy:n lauhdevedet ja laivaliikenteen aiheuttamat virtaukset vaikuttanevat myös avovesialueen kokoon. Sorsia on Ukko-Pekalla ruokittu noin 1970 lähtien, järjestelmällisesti kuitenkin vasta n. 1980 lähtien. Ruokinnasta hyötyvät etupäässä sinisorsat, kyhmyjoutsenet ja kanadanhanhet.

Aineisto

Aineiston rungon muodostavat Turun Lintutieteellisen Yhdistyksen (TLY) julkaisemat talvilintu- ja harvinaisuus-katsaukset (ks. kirjallisuusluettelo). Katsauksista on poimittu kaikki Naantalinalueella tehdyt talviset vesilintuhavainnot. Katsaukset ovat harvinaisuuspainotteisia, joten runsaslukuisista talvilajeista saatava kuva jää puutteelliseksi.

Naantalinalueen talvilintulaskennat aloitettiin

1956/57 ja täydentävät kirjallisuuden perusteella saatua kuvaa. Ukko-Pekan sula tuli laskennan piiriin talvella 1957/58. Luonnonmaan eteläosien reitti perustettiin 1970/71 ja Raisiolahdelta - Nesteen - Sataman - Ukko-Pekan kautta kulkeva reitti 1973/74. Talvilintulaskennoista on tehty erillinen selvitys, joten niitä ei tässä käsitellä yksityiskohtaisesti.

Riista-jakalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on osallistunut tammikuussa järjestettyihin kansainvälisiin vesilintulaskentoihin. Naantalissa laskentoja ovat tehneet tri Kurt Enkola ja Jouko Hakalan työryhmä. Laskennat tehtiin vuosina 1968-79. Laskenta toistettiin ja laajennettiin talvella 1987.

Julkaisemattomia havaintoja saatiin dos. Juhani Vainion ja Naantalinalueen yhteiskoulun luontokerho Naakan havaintovihoista. Vuonna 1963 Ukko-Pekalla havainnoitiin lähes päivittäin helmikuun puolestävältä huhtikuun puoleenväliin, vuonna 1964 tammikuun puolivälistä helmikuun alkupäiville, vuonna 1965 helmikuusta huhtikuun puoleen-

väliin ja vuonna 1966 päivittäin kuukauden verran tammii - helmikuussa.

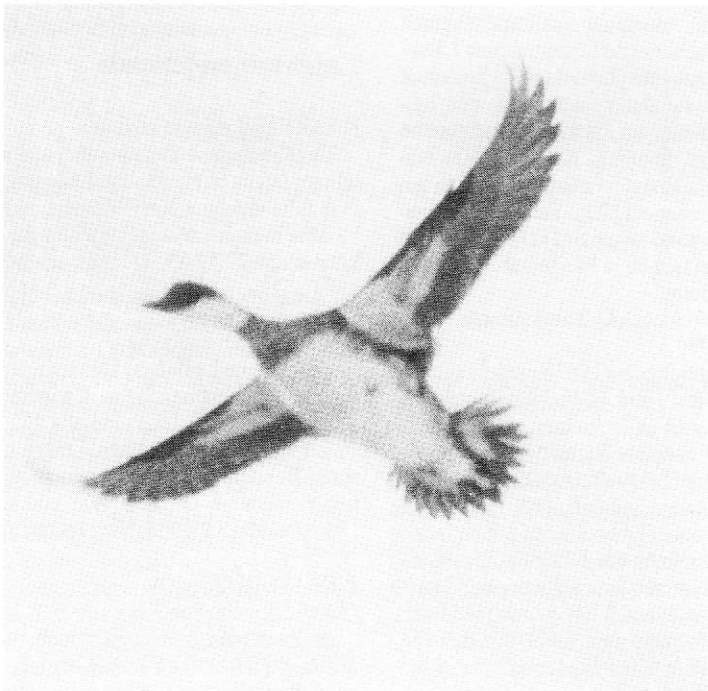
Vuonna 1970 havainnoitiin jälleen lähes päivittäin tammikuun alkupuolelta huhtikuun loppulle. Sinisorsat laskettiin tarkkaan myös väli vuosina, mutta alkuperäishavaintoja en ole onnistunut löytämään (ks. Haukioja & Soikkeli 1970). Tällaiseen esimerkilliseen tarkkaan havainnointiin ei myöhemmin ole pystytty. Nyt pari vuosikymmentä myöhemmin aineisto on hyvin arvokas linnustomuutoksia selvittäessä.

Lisätietoja olen saanut usealta lintuharrastajalta henkilökohtaisen yhteydenoton perusteella, TLY:n arkistosta ja TLY:n jäsentiedotteessa esittämäni vetoomuksen tuloksena.

Seuraavat henkilöt ovat joko luovuttaneet havaintoja tähän katsaukseen tai muuten esittäneet näkemyksiään Naantalinalueen talvehtivista vesilinnuista: Matti Aho, Reijo Anttila, prof. Lars von Haartman, Jouko Hakala, Yrjö Kupias, Ismo Lahtonen, Esa Laine, Tapani Missonen (yhteenveto talviltä 1980/81 - 85/86), Jukka Nummelin, Matti K. Pirkola

76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	
77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	yht.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	2	-	-	-	1	-	1	-	-	1	6
-	3	-	-	-	-	2	-	1	-	-	11
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
1	4	21	13	15	17	40	22	37	28	22	243
-	-	-	-	23	6	38	22	34	30	22	175
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
250	206	230	164	113	50	410	300	332	370	315	4177
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
3	5	32	3	1	-	3	3	2	-	1	100
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	3	-	-	-	-	70	1	1	-	83
-	-	5	1	-	-	1	-	-	-	-	8
6	4	11	4	8	4	5	4	6	3	4	111
-	-	1	1	-	-	-	1	4	1	-	13
-	1	5	3	-	-	-	-	-	-	1	15
17	31	86	110	100	46	40	65	60	32	50	853
121	72	106	68	8	15	50	14	45	5	3	1009
-	1	-	-	-	-	-	-	9	-	-	10
399	331	500	367	269	139	589	502	533	470	419	6829
7	12	10	9	8	7	9	10	13	8	9	192
-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6
2	1	1	(1)	1	-	(1)	-	(1)	-	-	16

Matti Valta, Naantali Ukko-Pekka

Uivelo on vähälukuinen talvehtija Naantalissa.

(RKTL:n vesilintulaskennat), Pekka Rautsala (alkuperäiset talvilintulomakkeet talvilta 1968/69 - 74/75; 1978/79 - 79/80), Lennart Saari, Jouni Saario, Risto Saranto, prof. Rauno Tenovuo, Visa Turunen, dos. Juhani Vainio, Kari Venhe, Jaakko Wessman ja dos. Risto A. Väisänen (talvilintulaskentatuloksia Helsingin Yliopiston Eläinmuseosta).

Näille edellämaituille sekä kaikille laskentoihin osallistuneille ja talvilintukatsauksiin havaintonsa lähettäneille lausun parhaimmat kiitokseni. Ympäristösihteeri Pasi Laihonen antoi työhuoneen käyttöön ja vapaat kädet projektin läpiviemiseksi.

“Naantalista” on lisäksi julkaistu havaintoja talvelta 1936/37 (Toivari & Hytönen 1941). Havainnontekijän prof. Lars von Haartmanin (suull. ilm.) mukaan kaikki havainnot on tehty Askaisissa, mutta koska ne kirjallisuudessa mainitaan Naantalissa tehdyiksi, olen kelpuuttanut ko. havainnot mukaan ja korjannut tiedot tässä kirjoituksessa.

Väärästä kuntanimikkeestä huolimatta julkaisu on hyvin arvokas eräänä maamme ensimmäisistä talvilintuselviksistä.

Yhteenveto tuloksista

Tulokset käyvät ilmi lajittaisesta katsauksesta sekä taulukoista 1-10. Talvilintulaskentojen tulokset esitetään muussa yhteydessä, joten niihin ei tässä yksityiskohtaisesti puututa. Yhteenveto talvesta 1960/61 lähtien havaituista vesilinnuista esitetään taulukossa 1.

Vesilinnuston runsastuminen näyttää ilmeiseltä eivätkä retkeilijämäärissä tapahtuneet muutokset selitä eroja. Järjestelmällisesti havainnoituina talvina 1962/63 - 65/66 lajimäärä oli 3 - 6 (keskim. 4,5) ja ankarana talvena 1969/70 9. Talvina 1970/71 - 74/75 lajeja tavattiin keskimäärin 7,2, talvina 1975/76 - 79/80 9,4 ja talvina 1980/81 - 84/85 samoin 9,4. Lajimäärät ovat siten noin kaksinkertaistuneet 1960-luvun puolivälin tasosta.

Yksilömäärissä on myös tapahtunut suuria muutoksia: talvina 1962/63 - 65/66 ja 1969/70 havaittuja lintuyksilöitä oli keskimäärin 146, mutta 1975/76 - 79/80 440 ja 1980/81 - 84/85 406. Yksilömäärä oli 1970-luvun lopulla kolminkertainen 1960-luvun alkupuoleen verrattuna.

Sinisorsa on selvästi runsastunut

Matti Vaita

Jotkut silkkiuikut viivyttelevät rannikoilla vesien jäätymiseen asti.

1960-luvun tasosta, määrät olivat erityisen suuret 1982/83 - 86/87. Telkkä on ollut jokatalvinen kaudesta 1971/72, tukkasotkalla on samalla ajanjaksolla ollut pari nollatalvea, mutta vastaavasti kolmena talvena määrät ovat olleet 12 - 32 yksilöä. Isokoskelo runsastui selvästi 1970-luvun loppupuolella.

Nokikana vakiinnutti asemansa Naantalinnustossa kaudesta 1971/72 ja määrät olivat huipussaan 1970-luvun loppupuolella. Kyhmyjoutsen vakiinnutti asemansa talvella 1978/79 ja kanadanhanhi talvella 1980/81. Muut lajit esiintyvät enemmän tai vähemmän epäsäännöllisesti, painopiste on kenties kovina pakkastalvina. Eniten lajeja havaittiin erittäin kylmänä talvena 1984/85.

Taulukossa 10. on yhteenveto Naantalinnustosta vuosilta 1970/71 - 86/87. Lokkeja ei yleensä ole kirjattu yhtä tarkasti muistiin kuin vesilintuja, joten tulokset eivät ole yhtä luotettavat. Ennen talvea 1970/71 lokkeja kirjattiin muistiin harvakseltaan mutta lukumäärätkin olivat kaikesta päättäen pienempiä kuin nykyisin. Naurulokki oli runsaimmillaan 1970-luvulla, kala-, harmaa- ja merilokki 1980-luvulla. Jotkut vaatimattomat päiväsummat selittynevät puutteellisella havain-

tojen kirjaamisella. Lajittaisessa katsauksessa käsitellään lokkien esiintymistä tarkemmin.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) riistantutkimusosaston teettämät vesilintulaskennat Naantalissa esitetään taulukossa 7. Koska samanakin päivänä tehdyt laskennat voivat vaihdella sekä yksilö- että lajimääriltään, on kunkin laskentakerran tulokset ilmoitettu. Kurt Enkola ja Jouko Hakalan työryhmä ovat joinakin talvina laskeneet Ukko-Pekan sulan vesilinnut samoina päivinä ja Hakala lisäksi Särkäsalmen ja Merimaskun lossiuoman linnut.

Laskentatulokset ovat vuosilta 1968-1979.

Tammikuussa 1987 laskettiin samanaikaisesti Turun ja Naantalinnustosta vuosilta 1970/71 - 86/87. Lokkeja ei yleensä ole kirjattu yhtä tarkasti muistiin kuin vesilintuja, joten tulokset eivät ole yhtä luotettavat. Ennen talvea 1970/71 lokkeja kirjattiin muistiin harvakseltaan mutta lukumäärätkin olivat kaikesta päättäen pienempiä kuin nykyisin. Naurulokki oli runsaimmillaan 1970-luvulla, kala-, harmaa- ja merilokki 1980-luvulla. Jotkut vaatimattomat päiväsummat selittynevät puutteellisella havain-

Kunkin lajin talvista esiintymistä tarkastellaan lajittaisessa katsauksessa, joka muodostaa tämän kirjoituksen pää-

osan. Kaikkia havaintoja ei varmasti-kaan ole tullut tietooni ja olenkin kiitollinen kaikista täydentävistä tiedoista. Naantalissa talvehtivien vesilintujen seurantaan on tarkoitus jatkaa, joten vanhatkin tiedot ovat edelleen tervetulleita.

Lajeittainen katsaus

KAAKKURI (*Gavia stellata*)

Tästä Suomessa uhanalaiseksi luokitellusta lajista on Naantalista tiedossani yksi talvihavainto. Kari Venhe tapasi kaakkurin ensimmäisessä talvilintulaskennassaan 27.12.1957 (Haartman ym. 1963 - 72).

KUIKKA (*Gavia arctica*)

Kuikka on talvella hyvin harvinainen rannikolla ja sisäsaaristossa. Lajista on julkaistu havainto Ukko-Pekalta 17. - 19.2.1967, yksinäinen lintu. Lintuharrastajille suunnatussa tiedustelussa tuli toinen havainto tietooni: yksi kuikka Ukko-Pekalla 3.2.1968 (Visa Turunen).

PIKKU-UIKKU

(*Tachybaptus ruficollis*)

Ilmiömäisenä piileskelijänä mainetta niittänyt pikku-uikku havaitaan talvikaudella suojaavan vesikasvillisuuden puuttumisen takia helpommin kuin ke-

sällä. Kuitenkin pikku-uikku osaa talvellakin pysytellä varsin näkymättömissä. Pikku-uikku on todettu Naantalissa viitenä talvena:

1976/77	9. - 30.1.	1	Särkäsalmi
1977/78	25.12. - 28.1.	1	Ukko-Pekka
	23.1.	1	Särkäsalmi
1981/82	1. - 4.1.	1	Ukko-Pekka
1983/84	4.3.	1	Ukko-Pekka
1986/87	28.2. - 19.3.	1	Naantalin satama

SILKKIUIKKU (*Podiceps cristatus*)

Jotkut silkkiuikut viivyttävät rannikoilla vesien jääytymiseen asti. Saaristomeren jäädyttyä kokonaisuudessaan saattaa joku ulkosaaristossa talvehtimista yrittänyt uskalikko joutua etsimään viimeisiä sulapaikkoja laajalta alueelta ja tällä tavoin päätyä Ukko-Pekan sulaan.

Luultavasti juuri näin kävi "hirmutalvena" 1984/85. Havaintoja on tiedossani Naantalista seitsemältä talvelta. Lisäksi on "Naantalista" (po. Askainen) julkaistu talvihavainto puoli vuosisataa sitten: 10. ja 12.1.1937 yksinäinen silkkiuikku (Toivari ja Hytönen 1941).

Tämä viittaa siihen ettei silkkiuikun talvehtimistäipumuksessa puolessa vuosisadassa ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Hyvin vähäinen talviretkely muutama vuosikymmen sitten antaa tuskin aihetta odottaa useampia havaintoja. Naantalin talvihavainnot ovat seuraavat:

1969/70	24.12.	1	Satama
1971/72	5.12.	1	Luonnonmaa
1972/73	4.2. - 10.3.	1	Ukko-Pekka
1975/76	23.1. - 17.2.	1	Ukko-Pekka
	7. - 8.2.	1	Satama
1977/78	18.12.	asti 3	Luonnonmaa - Satama
	3.1.	asti 2	Luonnonmaa - Satama
	13.1.	asti 1	Luonnonmaa - Satama
	14. - 24.1.	2	Luonnonmaa - Satama
29.1.	1	Särkäsalmi (avovettä vain 2 neliometriä!), 5.3.	1 Saha
1982/83	24. - 30.1.	2	Särkäsalmi
1984/85	2.2.	1	Ukko-Pekka

MUSTAKURKKU-UIKKU

(*Podiceps auritus*)

Naantalista ei lajista ole talvihavaintoja. Kirjallisuudessa mainittu havainto 10.1.1937 2 mustakurkku-uikkua silkkiuikun seurassa Naantalissa (Toivari ja Hytönen 1941) on tehty Askaisten puolella.

MERIMETSO

(*Phalacrocorax carbo*)

Merimetsä voi talvikautena esiintyä melko runsaslukuisena ulkosaaristossa. Sensijaan rannikolla ja sisäsaaristossa laji on harvinaisuus. Naantalissa merimetsä on todettu talvikaudella kerran.

Pakkastalvena 1984/85 merimetsä ilmestyi Ukko-Pekan sulaan 11.2. ja oleskeli siellä pitkälle kevääseen. Oletettavasti sama yksilö nähtiin kahtena päivänä Kirveenrauman lossiuomassa Rymättylässä n. 10.2. Ukko-Pekan merimetsä vieraili myös Särkäsalmella 13. - 16.2.

Poikkeuksellisen ankara talvi ilmeisesti pakotti merimetsän saariston viimeisiin sulapaikkoihin.

KYHMYJOUTSEN (*Cygnus olor*)

Kyhmyjoutsen on kuulunut linnustoamme vasta puoli vuosisataa ja tal-

1967/68	12.12.	2 yks	nähty bussin ikkunasta Ukko-Pekalla (L.Saari)
1968/69	2.1.	1	Naantalin satama (T.Junttila)
	9.2.	1 aikuinen	Särkäsalmi (I.Lahtonen, R.Saranto)
1971/72	31.12.	2	Talvilintulaskennassa
	12.2.	3 aikuista	Satama
	16.2.	5 aikuista	Ukko-Pekka ("maaliskuun puoliväli" 11 Ukko-Pekka; keväthavainto?)
1972/73	27.12.	9	talvilintulaskennassa
	28.2.	4 aikuista 9 nuorta	Neste
1974/75	29.12.	2	talvilintulaskennassa
	15.3.	2	uusintalaskennassa
1976/77	8.-10.3.	1	Ukko-Pekka
1977/78	3.12.	1	Luonnonmaa
	25.1.	1	Naantali
1978/79	13.3.	4	Ukko-Pekka
	12.2.	2 aikuista 1 nuori	Ukko-Pekka
	19.2.	4	(pakokauhumuuttoa)
	25.2.	9 aikuista 1 nuori	Ukko-Pekka + 5 aikuista
	1.3.	13 aikuista 1 nuori	Särkäsalmi (26.2. alk. 7 aikuista) Ukko-Pekka

Taulukko 2. Talvella Naantalin seudulla havaitut kyhmyjoutsenet 1967-1978.

vehtiminen meillä on vieläkin nuorempaa perua. Gustafsson ja Peltola (1977) mainitsevat, että kyhmyjoutsenta tavataan säännöllisesti alkutalvella rannikkoalueella ja että laji on talvehtinut Varsinais-Suomessa lähinnä kaupunkien rannoilla talvesta 1971/72 lähtien, kuitenkin alle 10 yksilöä vuosittain.

Naantalista ensimmäiset talvihavainnot ovat 1960-luvun lopulta. Kyhmyjoutsenpoikueet viipyvät usein ranni-

kolla meren jääytymiseen asti, joten myöhäisten muuttajien ja varsinaisten talvehtijöiden erillään pitäminen voi olla vaikeaa. Ennen vesien jääytymistä kyhmyjoutsen on edelleenkin melko vähälukuinen Ukko-Pekalla, mutta talven edistymisen myötä sulaan ilmaantuu uusia yksilöitä.

Niinsanotun talvimuuton ja varsinaisen kevätmuuton erillään pitäminen on kyhmyjoutsenen tapauksessa myös vaikeaa. Saariston jäätyminen pakottanee joitakin yksilöitä etsimään sulapaikkoja rannikolta ennen varsinaisen kevätmuuton alkua. Kevätmuutonomainen liikehdintä alkaa Rymättylässä eräinä vuosina jo maaliskuun alussa.

Allaolevassa taulukossa 2. yhteenvedot tiedossani olevista havainnoista.

Talvesta 1978/79 lähtien kyhmyjoutsen on talvehtinut runsaslukuisena

Naantalissa.

1978/80 enimmillään 7 + 6 (Ukko-Pekka + Särkäsalmi)
1980/81 enimmillään 9 + 6
1981/82 enimmillään 11 + 6
1982/83 enimmillään 22 + 18
1983/84 18 + 4
1984/85 enimmillään 33 + 4
1985/86 enimmillään 26 + 2
1986/87 enimmillään 22.
"Talvelta" 1972/73 on lehtitietojen

viikko	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1983/84	-	-	-	-	-	-	2"	2"6'	4"9'	2"8	4"10'	4"7'	12	7"11'	6"10'	18
1984/85	-	-	-	-	-	-	5	5"	8"1'	8"1'	6"	14"1'	19"14'	30"3'	22"3'	19"4'
1985/86	-	-	1'	1'	-	-	6"6'	7"6'	4"5'	4	10"4'	17"10'	17"10'	17"10'	21	14"10'
1986/87	-	-	10	-	-	7"3'	7"3'	10"3'	12"3'	14"2'	14"3'	14"6'	14"8'	14"3'	14"5'	14"3'

(Uutis-Valjakko) mukaan havaintoja, suuremmastakin päiväsummasta (enimmillään 15 kyhmyjoutsenta), mutta ilman päivämäärätietoja havaintoja ei voi kelpuuttaa mukaan, koska havainto voi olla maaliskuun loppupuolelta.

Kyhmyjoutsenen runsastumista talven mittaan Ukko-Pekan ja sataman alueella kuvaa ylläoleva taulukko 3. talviltä 1983/84 - 1986/87. Luvut kuvaavat suurinta viikottaista yksilömäärää (" = aikuiset, ' = nuoret linnut.)

Suurimmat yksilömäärät todetaan yleensä hyvin lyhyenä aikana ja tilanne palautuu nopeasti lähes "normaalille" tasolle. Kiertelevät yksilöt lienevät vastuussa suurimmista päiväsummista. Tämä käy ilmi taulukosta 4., jossa esitetään viikottaiset maksimit talviltä 1984/85 - 1986/87.

viikko	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1984/85	8	8	8	-	-	8	8	8	34	10	10
1985/86	8	-	7	10	3	8	6	10	30	10	20
1986/87	-	4	3	5	5	5	5	5	22	13	10

Taulukko 3. Kyhmyjoutsenen runsastuminen Naantalissa talvina 1983/84 - 1986/87. " = aikuinen, ' = nuori lintu.

Taulukko 4. Kanadanhanhen viikottaiset maksimit Naantalissa talvina 1984/85 - 1986/87.

PIKKUJOUTSEN

(*Cygnus columbianus*)

Naantalin havainto 28.12.1936 2 pikkujoutsenta länteen lienee sama kuin Askaisten havainto 25.12.1936 (Toivari ja Hytönen 1941). Paikka- ja päivämäärätiedot em. havainnon kohdalla luultavasti virheelliset.

JOUTSEN (*Cygnus cygnus*)

Hieman yllättäen talvihavainnot puuttuvat Naantalista. Askaisten havainnot talvelta 1936/37 on ilmoitettu tehdyksi Naantalista (Toivari ja Hytönen 1941). Havainnot ovat seuraavat: noin 24.12.60 joutsenta; viimeiset 13.26.12.

KANADANHANHI

(*Branta canadensis*)

Kanadanhanhi on Pohjois-Amerikasta Eurooppaan istutettu riistalaji eikä täten kuulu maamme alkuperäiseen eläimistöön. Maassamme tehtiin useita istutuksia 1960- ja varsinkin 1970-luvuilla. Naantaliin talvella ilmestyvät kanadanhanhet ovat Ruissalon kantaa, jonne laji istutettiin 1970-luvulla. Lopputalvesta Ruissalon talviparvi hajaantuu ja joitakin yksilöitä ilmestyy mm. Ukko-Pekalle. Alla esitetään talven ensihavainto sekä talven suurin yksilömäärä Naantalista.

(1979/80 18.3.3)

1980/81 21.1.3, 2.3.2, 3.

1981/82 2.3.2, 13.3.6

1982/83 22.2.6, 12.3.8

1983/84 19.2.22 (21.3.29 yks.)

1984/85 6.1.8, 2.3.34

1985/86 1.1.8*, 28.2.30

1986/87 7.1.2, 1.3.22

(*iltapäivällä, ilmeisesti samat vielä aamulla Ruissalossa).

VALKOPOSKIHANHI

(*Branta leucopsis*)

Kanadanhanhien parvessa oli 2.3.1981 yksinäinen valkoposkihanhi, mahdollisesti Ruissalossa oleskellut alunperin ruotsalaista puolikesyä kantaa oleva yksilö.

HAAPANANA (*Anas penelope*)

Haapana on harvalukuinen talvivieras Varsinais-Suomessa. Naantalin alueella on tiedossa yksi havainto: 6.1.1978 naaraspukuinen lintu Särkäsalmella.

TAVI (*Anas crecca*)

Tavi on ainoastaan kerran eksynyt Naantalin talviseen maisemaan. Naaraspukuinen lintu oleskeli Ukko-Pekalla 1.1.1975.

SINISORSA (*Anas platyrhynchos*)

Sinisorsan talvehtimistä on tarkoin seurattu Suomessa. Pulliainen (1963) julkaisi yhteenvedon talvehtivan sinisorsakantamme kehityksestä 1960-luvun alkupuolelle saakka. Ensimmäinen tunnettu talvehtimishavainto Suomessa tehtiin Fagervikin kartanolla vuonna 1895. Sinisorsien talvehtimisen historiassa maassamme on Pulliaisen (1963) mukaan voitu havaita kolme selvää huippua (1916, 1938 ja 1958 - 62) ja yksi voimakas lasku (1940-luvun alku).

Pulliainen (1963) julkaisi esitteen Naantalin talvikannaksi ennen vuotta 1960 11 - 50 yksilöä. Ainoat tiedot, jotka ovat julkaistut havainnot Naantalista ennen vuotta 1960 ovat Lars von Haartmanin Toivarille ja Hytöselle (1941) ilmoittamat havainnot talvelta 1936/37: "16.12. - 15.1. lukuisia havaintoja, etupäässä yksittäisistä linnuis-

ta, kerran 12 yksilön parvi" (yhteenvedon tekijöille on kuitenkin sattunut erehdys, havainnot on tehty Askaisten puolella) sekä Kari Venheen talvilintulaskennassa 27.12.1957 havaitsemat 5 sinisorsaa (Koskimies ja Rajala 1958). Rauno Tenovuo (kirj. ilm.) havaitsi 19.2.1956 18 sinisorsaa ja 10.2.1957 4.

Turun seudun talvehtivista sinisorsista julkaisivat Haukioja ja Soikkeli (1970) yhteenvedon. Talvehtiminen ei ollut Turussa varmaa vielä 1930-luvulla, 1940-luvulla todettiin enimmillään 300 lintua, 1950-luvulla talvehtiva kanta kasvoi alle 100:sta noin 500 yksilöön ja 1960-luvulla edelleen 900 - 1000 yksilöön. Turussa kannan kasvu oli voimakkainta talvina 1963/64 ja 1964/65.

Naantalista esitetään tulokset puolikuukautiskeskiaarvoina tammi-maaliskuussa vuosina 1964 - 1969. Nämä tulokset nähdään taulukossa 5. täydennettynä luontokerho Naakan keräämillä tiedoilla. Tiedossani ovat sinisorsan enimmäismäärät Naantalissa talvina 1960/61 - 1969/70 seuraavassa listana.

Tiedot ovat etupäässä Naakka-kerholt ja Juhani Vainiolta. Talvien 1966/67 - 1967/68 enimmäismäärät arvioitiin seuraavasti. Talviltä 1963/64 - 1965/66 ja 1968/69 - 1969/70 on tiedossa sekä suurin yksilömäärä että suurin puolikuukautinen keskiaarvo. Täten saadulla suhdeluvulla (1.24) kerrottiin talvien 1966/67 - 1967/68 korkein puolikuukautinen keskiaarvo. Talvilintujen uusintalaskennassa 1967/68 havaittiin 38 yksilöä, saatu arvio oli 37, joten menettely antaa tyydyttävän tuloksen.

Taulukko 5. Talvehtivien sinisorsien määrät (keskiarvot) Ukko-Pekalla puoli-kuukausittain vuosina 1964-1970. Lähteet: Haukioja & Soikkeli (1970), luontokerho Naakka.

		1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
tammikuu								
1. - 15.	koiras			27		19	25	32
	naaras			18		9	19	26
16. - 31.	koiras			31		19	27	25
	naaras			15		9	19	20
helmikuu								
1. - 15.	koiras		40	27	20	18	35	26
	naaras		30	10	8	9	24	20
16. - 29.	koiras	26	34	24	23	20	32	23
	naaras	20	24	9	12	10	22	19
maaliskuu								
1. - 15.	koiras	32	31	18	16	20		26
	naaras	23	19	8	9	12		19
16. - 31.	koiras	36	27	13	9	14		20
	naaras	24	19	7	7	8		16

1960/61 11 (5.3.)
 1961/62 14 (17.1.)
 1962/63 295 (19.1.)
 1963/64 64 (2.3.), mutta 1.12. 126
 ja 16.12. 111 yksilöä.
 1964/65 95 (15.2.)
 1965/66 54 (25.1.)
 1966/67 43 (arvio)
 1967/68 38 (uusintalaskenta 25.2.)
 1968/69 73 (talvilintulaskenta 27.12.)
 1969/70 71 (11.1.)

Talvi 1962/63 oli poikkeuksellinen. Juhani Vainion havaintojen mukaan saapui 31.12.1962 noin 250 sinisorsan parvi Ukko-Pekalle siellä olevien 7 sorsan lisäksi. Noin 200 sorsaa havaittiin vielä maaliskuussakin. Joulukuussa 1963 oli

Sinisorsaa talvehti Naantalissa 1982/83 enimmillään 410 lintua.

paikalla runsaat 100 sorsaa, mutta tammikuussa enimmillään enää 57, helmikuussa 59 ja maaliskuun alkupuolella talven maksimi 64 sorsaa.

Yhteenvetona 1960-luvulta voidaan todeta, että alkuvuosina määrät pysyivät suunnilleen 1950-luvun tasolla, talvena 1962/63 todettiin roima nousu (kanta 21-kertainen edelliseen talveen verrattuna). Talvina 1963/64 - 1969/70 sorsakanta ylitti keskimäärin 60 yksilön rajan, mikäli joulukuun 1963 havaintoja ei huomioida.

Talvina 1970/71 - 1972/73 määrät pysyttelivät likimain 1960-luvun tasolla, mutta havaintojen kirjaaminen on saattanut olla puutteellista (taulukko 1). Talvesta 1973/74 tapahtui jyrkkä nousu joka lienee osittain näennäinen, silloin näet R. Saranto perusti Nesteen talvilintulaskentareitintä jolta sinisorsien laskenta on tehokasta. Kuitenkin viimeisten vuosien laskennat osoittavat sen, että sinisorsakanta on selvästi runsastunut 1960-luvun tilanteeseen verrattuna: Ukko-Pekan sulassa yksinään saattaa olla yli 300 sinisorsaa.

JOUHISORSA (*Anas acuta*)

Varsinais-Suomessa hyvin harvinaisen talvilintu. Ainoa Naantalissa tehty havainto: naaras Satamassa 23.12.1984.

PUNASOTKA (*Aythya ferina*)

Vähälukuinen vesilintu talvella Varsinais-Suomessa. Ukko-Pekalla laji on nähty kolmena talvena:

1968/69 2.1. - 14.3. 1 naaras

1969/70 23.12. - huhtikuu 1 naaras

1972/73 27.12. 1 talvilintulaskennassa.

TUKKASOTKA (*Aythya fuligula*)

Vaerhaisimmat tiedot talvehtivista tukkasotkista Turun seudulla viittaavat melko vaatimattomaan esiintymiseen. Toivari ja Hytönen (1941) toteavat että tukkasotka havaitaan harvoin talvisin. "Naantalista" (todellisuudessa Askaisista) mainitaan ajanjaksolta 16.12.1936 - 15.1.1937 "muutamia yksilöitä". Sekä Turun Lintumiehiet (1964) ja Lehikoinen (1970) toteavat, että pieniä määriä havaitaan Airiston jäätymiseen saakka.

Naantalista tiedossani olevat havainnot selviävät taulukosta 6.

Tukkasotkia on saatavilla olevien tietojen mukaan todettu 18 talvena talvesta 1962/63 lähtien. Julkaistut havainnot ovat etupäässä vuodenvaihteen jälkeen, joten jokunen talvenkärkkyjä on saattanut jäädä muistiin merkitsemättä. Ah-

1955/56	18.1. - 19.2.	1 n	
1962/63	läpi talven	1 kn (koiras alk. 3.2., naaras alk. 18.2.)	
1965/66	9.3.	1 n	
1968/69	5.1. - 21.2.	1 n	
1969/70	23.12. alk.	1 n	
	11.1.	2 kn	
	8.2.	1 n	Neste
1971/72	6.1. - 19.2.	1 k	Satama
1972/73	27.1.	8 k	Kukola
		14 n	
1973/74	2.12. - 17.2.	1 k	
1974/75	5.1.	1 n	Naantalin kko
	(5.1.	6 k	Raisio
		16 n	Kukonpää)
	12.1.	1 k	
	15.3.	1	
1975/76	6.12.	12	Luonnonmaa
1976/77	21. - 24.12.	1 n	
	24. - 26.12.	1 n	Satama
	3.1.	1 k	Satama
	10.1. - 27.2.	1 k	
1977/78	17.12.	5	Luonnonmaa
	2.1.	2	Luonnonmaa
1978/79	2.12.	7	Luonnonmaa
	20.2.	23	Satama
	25.2. - 1.3.	1 n	Särkäsalmi
	4.3.	1 n, 6 k	Satama +
		ja 24 n	Ukko-Pekka
1979/80	14.2.	1 k	Satama
	17.2.	1 n	Satama
	6.3.	1 k, 2 n	
1980/81	5.3.	1 n	
1982/83	1.1.	1 k, 2 n	Satama
	8.1.	1 n	Satama
	4.2. - 9.3.	1 n	
1983/84	26.12.	1	Särkäsalmi
	24.1.	1 n	
	16.2.	1 k, 2 n	
1984/85	28.2. alk.	1 kn	
1986/87	24.1. alk.	1 k	

Taulukko 6. Naantalin seudulla talviaikana havaitut tukkasotkat 1955/56 - 1986/87.

kerä retkeily Luonnonmaan rannoilla joulukuussa saattaisi tuoda esiin lisähavaintoja viivyttelijöistä. Vuosina 1975, 1977 ja 1978 Luonnonmaan rannoilla näyttäytyi joulukuussa 5 - 12 yksilöä ja leutona tammikuuna 1973 tehtiin muutaman päivänä havaintoja 16 - 20 viivyttelijästä. Meren jäädyttyä parvet yleensä häipyvät.

Etupäässä Ukko-Pekalla tavataan aidosti talvehtivia yksilöitä mutta ei neljää enempää kerralla. Poikkeuksen muodostaa erittäin ankara talvi 1978/79, jolloin satamaan ilmestyi helmikuun loppulla 23 tukkasotkaa ns. pakokauhunmuuton seurauksena. Maaliskuun alussa oli välillä Satama - Ukko-Pekka 31 tukkasotkaa.

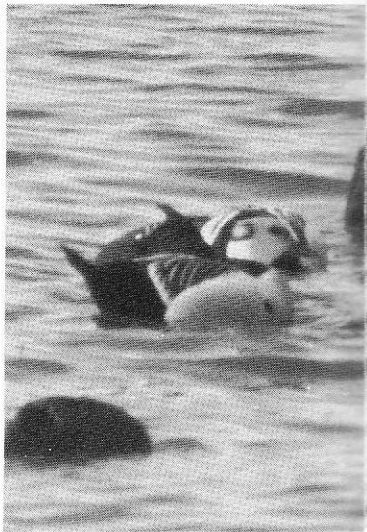
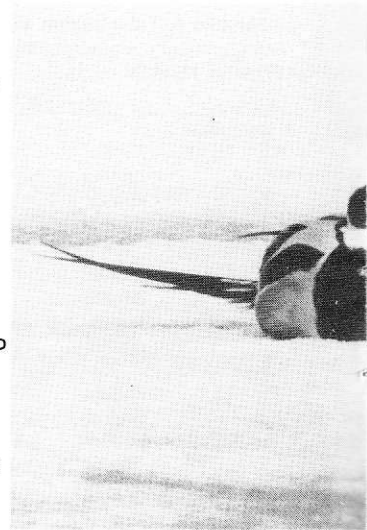
Ankarana talvena 1984/85 ei vastaa-

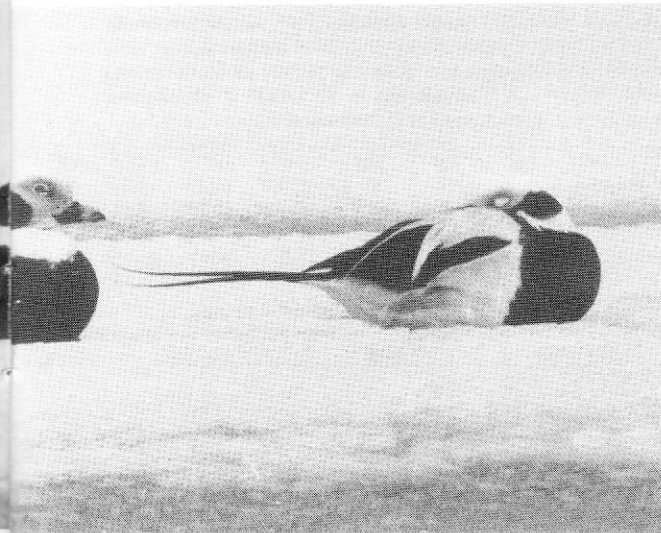
vanlaajuista muuttoa todettu.

Näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että saaristomeren jäätyessä jotkut tukkasotkat löytävät tiensä rannikon sulapaikkoihin, kuten Ukko-Pekalle: uusia yksilöitä näyttää ilmestyvän paikalle etupäässä helmi-maaliskuussa. Talvesta 1968/69 lähtien tukkasotkat ovat puuttuneet kokonaan ainoastaan 1970/71, 1981/82 ja 1985/86.

LAPASOTKA (*Aythya marila*)

Lapasotka on sisäsaaristossa hyvin vähälukuinen. Naantalissa se on havaittu kahtena talvena. Lisäksi Naantali on ansiottomasti saanut Askaisilta havainnot talvelta 1936/37: 1 + 7 + 11 yksilöä 16.12. - 15.1. (Toivari ja Hytönen 1941, Haartman ym. 1963 - 72). Naantalin

Kovimpina pakkastalvina alleja ilmestyy loppupalvesta viimeisiin suliiin rannikoilla ja sisäsaaristossa.

Seppo Sällylä, Utö

Alli haahkasta tehdään talvisin havaintoja satunnaisesti. Naantalissa laji on havaittu kerran: 6.-23.1.1976.

Jouko Hakala, Vardö 3.4.1988

havainnot ovat:

- 2.1.1969 1 n (T. Junttila)
- 7.1. - n. 17.2.1973 2 k (J. Saario).

HAAHKA (*Somateria mollissima*)

Haahka on ulkomerellä verrattain runsaslukuinen alkutalvesta, sensijaan sisäsaaristossa ja rannikolla laji on harvainen. Naantalista tunnetaan havainnot kolmelta talvelta, joskin havainto kevättalvelta 1975 ilmeisesti koskee jo muutolta palannutta haahkaa.

Talven 1980 havainnot on julkaistu haahkoina, mutta ne koskevat ilmeisesti tukkakoskeloa, ko. talvilintukatsauksesta tukkakoskelo on jäänyt pois ja alkuperäisten havaintolomakkeiden mukaan 2.3. nähdyt linnut ovat tukkakoskeloita. Myöskään havaintoa 8.1. ei löydy alku-

peräisissä havaintolomakkeissa. Täten ainoaksi varsinaiseksi talvihavainnoksi jää havainto joulukuulta 1975.

- 15.3.1975 1 talvilintujen uusintalaskennassa
- 6.12.1975 1 n Luonnonmaa (8.1.1980 1 k Naantalin saha)
- (2.3.1980 2 n Ukko-Pekka).

ALLIHAHKA (*Polysticta stelleri*)

Tämä arktinen laji esiintyy talvikautena satunnaisesti sisäsaaristossa ja rannikolla. Ukko-Pekalla lajia on voitu ihailia kerran: 6. - 23.1.1976 naaraspuukainen yksilö.

ALLI (*Clangula hyemalis*)

Alli talvehti säännöllisesti Itämeren piirissä. Ulkosaaristossa voi nähdä suu-

ria yksilömääriä vielä helmikuussakin (Utössä yhteensä 665 allia 12.2.1984). Rannikolla ja saaristossa nähdään alkutalvesta joitakin talvenkärkkyjiä, mutta yksilömäärät pysyvät yleensä vaatimattomina. Tosin leutona talvena 1936/37 allia oli Naantalissa (po. Askainen) "hyvin yleinen" ajanjaksolla 16.12. - 15.1. (Toivari ja Hytönen 1941). Käkölän 70 allia joulukuun alussa 1983 on kiistatta rannikon parhaita yksilömääriä talvikaudella.

Kovimpina pakkastalvina alleja ilmestyy loppupalvesta viimeisiin suliiin rannikoilla ja sisäsaaristossa. Kyseessä lienee ulkosaariston jäätyminen laukaisema ns. pakokauhumuutto. Talvesta 1957/58 lähtien näitä poikkeuksellisen kovia jäätalvia on ollut vuosina 1962/63, 1965/66, 1969/70, 1978/79, 1984/85, 1985/86 ja 1986/87. Alli on todettu näistä talvista viitenä Naantalissa.

Melko kovia talvia on ollut viisi, ja normaaleja talvia 12, joista neljältä on allihavaintoja joulun - tammikuussa. Kuudelta leudolta talvelta ei ole allihavaintoja lainkaan. Allin näkeminen talvella Naantalissa on siis todennäköisintä kovina pakkastalvina. Allit eivät kuitenkaan yleensä oleskele pitkään paikalla, joten lajin toteaminen edellyttää runsasta retkeilyä.

Naantalista ovat tiedossani seuraavat allihavainnot. Ellei toisin mainita, on havaintopaikkana Ukko-Pekan sula:

- 1961/62 14. - 16.1. 1 k
- 1963/64 n. 15.12. 1 k
- 1965/66 29.1. - 3.2. 1 n ja 1.2. 1 k (löytyi kuolleena 3.2.)
- 1969/70 21.1. - 23.3. 1 n
- 1970/71 21.2. 1 n
- 1975/76 26.2. 1 n
- 1977/78 12.1. 1 n
- 1978/79 13.1. 3 n ja 20.-21.1. 3 Särkänalmi
- 1983/84 1.12. 70 Käkölä
- 1984/85 10. - 15.3. 1 k
- 1985/86 12. - 16.2. 1 n

PILKKASIPI (*Melanitta fusca*)

Pilkkasiipi on alkutalvesta rannikolla vähälukuinen, ulkosaaristossa runsaslukuisempi. Talvella 1936/37 pilkkasiipiä nähtiin joulun - tammikuussa Askaisissa vaikka Toivari ja Hytönen (1941) erheellisesti ilmoittivatkin havaintokunnaksi Naantalin. Askaisten havainnot tehtiin 16.12.1936 (1) ja 15.1.1937 (2 yks.). Naantalista on tiedossani neljä talvikauden havaintoa, kaksi viivytel-

Taulukko 7. RKTL:n vesilintulaskennat Ukko-Pekalla tammikuussa 1968-79. Jouko Hakalan (JH) laskentaryhmän (mukana ainakin Jukka Aaltonen ja Jouko Tikkanen) ja Kurt Enkolan (KE) tulokset eriteltyinä. JH:n laskennoissa 1979 mukana myös sataman linnut (7.1. 150 ja 15.1. 110). JH laskenut Särkäänsalmella 8 kertaa ja Merimaskun lossiuoman 7 kertaa (vm. ei laskettu 15.1.1979). Särkäänsalmella 21.1.1969 2 sinisorsaa ja 15.1.1979 7 sinisorsaa, telkkänaaras ja nokikana; Merimaskussa 21.1.1971 2 nokikanaa. Luvut taulukossa kolrait/naaraita.

	JH 14.1. 1968	KE 5.1. 1969	JH 19.1. 1969	KE 11.1. 1970	JH 11.1. 1971	KE 17.1. 1971	JH 17.1. 1971	KE 16.1. 1972	KE 14.1. 1973	KE 12.1. 1974	JH 12.1. 1974	JH 11.1. 1975	KE 12.1. 1975	KE 11.1. 1976
kyhmyjoutsen sinisorsa	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	27/9	22/22	43	39/32	33/35	14/14	16/16	23/11	28/26	25/20	55	16/17	29/23	36/25
							+ 3							
punasotka	-	-	1	-1	-1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
tukkasotka	-	-1	-	2/2	-1	-	-	-	-	-	1	-	1/-	-
allihaahka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-1
alli	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
telkkä	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1+1/-	-	1/3
tukkakoskelo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1/1	-
isokoskelo	1	-	-	-1	-1	2/3	-	-	-	1/2	-	-	-	-
nokikana	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	1	1	42
yhteensä	37	45	46	80	74	33	35	36	54	48	57	36	56	108

jää joulukuussa ja kaksi loppupalvesta Ukko-Pekan sulaan tai Satamaan ilmaantunutta. Havainnot ovat:
24.2. - 7.3.1963 1 n Ukko-Pekka
2. - 10.12.1978 5 Tamminiemi
2. - 6.12.1979 1 Tamminiemi
10.3. - 1.4.1983 1 Satama

TELKKÄ (*Bucephala clangula*)

Telkkä kuuluu säännöllisimmän esiintyvään talvivesilintuihin. Keskellä talvea telkän havaitseminen on tukkasotkaa todennäköisempää, mutta joulukuussa tukkasotka saattaa kärkkyä talvea telkkää runsaslukuisempaan. Talvella 1936/37 telkkä oli "Naantalissa" (po. Askainen) aikavälillä 16.12. - 15.1. "hyvin yleinen" (Toivari ja Hytönen 1941). Turun Lintumiehet (1964) toteavat, että telkkiä tavataan pieniä määriä veden jäätymiseen saakka. Julkaistut havainnot koskevat pääasiallisesti keskitalvella havaittuja yksilöitä, usein nimenomaan helmi- maaliskuussa nähtyjä lintuja.

Telkkä voi vallan hyvin lentää sula-paikasta toiseen, mutta tässä tutkimuksessa oletetaan, että esimerkiksi Särkäänsalmella ja Ukko-Pekalla keski- ja loppupalvella havaitut telkät ovat eri yksilöitä. Alkupalvesta etupäässä Luonnonmaalla havaitaan viivytelijoita, keskitalvella parhaimmat telkkäpaikat ovat Ukko-Pekka ja Särkäänsalmi, mutta myös Neste ja Satama esiintyvät havaintolissassa. Tulokset esitetään vähimmäisyksilömäärinä eri paikoilta plusmerkillä yhdistettynä. Seuraavassa yhteenveto havainnoista:

1955/56 1 k 3 n

1960/61 2 kn
1962/63 1 k 2 n + 4 n
1964/65 1 n + 1 n
1965/66 1 n + 1 n
1968/69 1 k + 2 n
1969/70 1 k + 1 n + 1 k
1971/72 2 n + 1 kn
1972/73 2 k 6 n + 2
1973/74 2 kn
1974/75 2 k 5 n, (15.3. jo 16 yksilöä, muuttomatkalta saapuneita)
1975/76 3 n, 1k + 1 k
1976/77 3 n + 1 kn
1977/78 4
1978/79 10 + 1 n
1979/80 4 (2 talvehti, joista 1 n)
1980/81 8
1981/82 1 k 2 n + 1 n
1982/83 2 kn + 1 n
1983/84 2 kn
1984/85 2 k 3 n + 1 n
1985/86 1 k 2 n
1986/87 1 k 2 n + 1 k

UIVELO (*Mergus albellus*)

Vähälukuinen talvehtija, havaintoja on kertynyt kahdeksalta talvelta (lisäksi yhdeltä talvelta havainto Naantalintalvella). Havaintojen painopiste on loppupalvella, mikä viittaa pakokauhumuut-
toon. Erityisen runsas uivelo oli hyvin kovana talvena 1984/85. Tiedossani olevat havainnot:

(22.12.1960 1 n "Raisio", Neste)
16.2. - 15.3.1970 1 n Ukko-Pekka
27.1.1973 2 k 1 n Luonnonmaa
5.1.1975 1 n Naantalintalvella
4.1.1979 1 n Särkäänsalmi
2.3.1980 1 n Ukko-Pekka

18.2. - 21.3.1984 1 n Ukko-Pekka
12.2. - 15.2.1985 1 n Särkäänsalmi
15.2.1985 1 n Navire
15.2. - 28.2.1985 1 n Ukko-Pekka
15.3.1985 1 k Satama
22.2.1986 1 k Ukko-Pekka

TUKKAKOSKELO (*Mergus serrator*)

Tukkakoskelo on sisäsaaristossa varsin vähälukuinen isokoskeloon verrattuna. Lajien välisissä suhteissa lienee tapahtunut muutoksia, koska Lars v. Haartman totei talvena 1936/37 "Naantalissa" (p.o. Askainen) jopa 20 yksilön parvia 15.12. - 8.1. välisenä aikana, mutta isokoskeloita vain "joiakin yksilöitä" (Toivari ja Hytönen 1941). Myöhemmiltä ajoilta on varsin harvoja havaintoja, tiedossani ovat seuraavat tukkakoskelot:

28.2.1960 1 n Ukko-Pekka
25.2.1968 1 n-puk. Ukko-Pekka
15.2.1972 1 n Ukko-Pekka
13.1.1974 1 n Ukko-Pekka
12.1.1975 1 kn Ukko-Pekka
9.2.1975 2 n Käkölä
12.1. - 19.2.1978 1 k Ukko-Pekka
17.1.1979 1 n (siipirikko) Ukko-Pekka
11.2.1979 alk. 2 n Ukko-Pekka
25.2.1979 alk. 2 kn Ukko-Pekka
24.2.1979 1 n Särkäänsalmi
14.2.1980 1 k Ukko-Pekka
17. - 20.2.1980 1 n Ukko-Pekka
2.3.1980 2 n Ukko-Pekka
20.1. - 10.3.1987 1 n Satama - Ukko-Pekka

Merkillä pantavaa on, että valtaosa havainnoista on tehty helmikuussa, mikä viittaa siihen että vasta ulkosaariston

KE 10.1. 1977	KE 12.1. 1978	JH 7.1. 1979	KE 13.1. 1979	JH 15.1. 1979	yht.
-	-	-	-	-	2
50/35	26/15	210	28/18	140	1181
-	-	-	-	-	3
1/-	-	-	-	-	9
-	-	-	-	-	1
-	-1	-	-3	-	4
1/3	-	-2	-	-1	16
-	1/-	-	-1	-	4
-	12/10	4/1	-	-3	41
50	42	15	55	28	240
140	107	232	105	172	1501

jäätyminen pakottaa tukkakoskelot rannikon suliin. Esiintyminen oli runsainta kovana pakkastalvena 1978/79.

ISOKOSKELO (*Mergus merganser*)

Talvehtivien isokoskeloiden määrissä on tapahtunut huomattavia muutoksia viime vuosikymmeninä. Talvella 1936/37 nähtiin Askaisissa (ei siis Naantalissa) muutamia isokoskeloita 15.1. asti (Toivari ja Hytönen 1941). Turun Lintumiehet (1964) mainitsevat, että isokoskeloita tavataan pieniä määriä vesien jäätymiseen saakka ja silloin tällöin keskitalvisinkin, Lehtikosien (1970) mukaan keskitalvihavainnot sulapaikoista ovat säännöllisiä ja Gustafsson ja Peltola (1977) mainitsevat säännöllisesti suuriakin määriä alkutalvesta rannikolla.

Ensimmäinen tietoon tullut yksilöity isokoskelohavainto Naantalista on Rautanenin 19.2.1956 Ukko-Pekalla toteamat 2 paria. Seuraavat tiedossani olevat havainnot ovat talvelta 1962/63,

Talvesta 1978/79 lähtien isokoskelo on ollut varsin runsas Naantalissa.

jolloin 5.2. alkaen havaittiin enimmillään 3 koirasta 13 naarasta (15.3.). Talvien 1960/61 ja 1961/62 käynneiltä ei isokoskeloita ilmoitettu, vuonna 1962 ensimmäinen isokoskelohavainto tehtiin 24.3. (Juhani Vainio). Talven 1963/64 ainoa isokoskelo havaittiin 19. - 21.2.: 1 koiras.

Ensimmäiset talvilintulaskennoissa havaitut isokoskelot merkittiin muistiin kaudella 1964/65. Talven suurin päiväsumma oli 3 koirasta 6 naarasta (9.3.). Talvikautena 1965/66 isokoskeloita havaittiin 28.1. alkaen, enimmillään 2 paria alkaen 5.3. Särkäsalmella nähtiin isokoskelonaaras 16.2. - 9.3. Talvelta 1966/67 ei tietoon ole tullut isokoskelohavaintoja. Talven 1967/68 jälkeiset havainnot löytyvät taulukosta 1.

Isokoskeloiden huippumäärät olivat enimmillään 20 yksilöä talveen 1971/72 asti. (Kuitenkin aivan Naantalintuntumassa Raision Kukonpäässä havaittiin 15.12.1968 noin 45 koirasta ja 25 naarasta). Talvella 1972/73 todettiin

Naantalintalven asti suurin isokoskelomäärä 38 yksilöä. Seuraava talvi oli isokoskeloiden kannalta varsin huono, kolme isokoskeloa enempää ei nähty kertaakaan! Yli 50 yksilön päästiin ensi kerran talvena 1975/76.

Talvesta 1978/79 lähtien isokoskelo on ollut varsin runsas Naantalissa. Suurimmat alkutalven määrät ovat olleet 110 isokoskeloa 2.12.1979 ja 100 21.12.1980. Lopputalven huippumäärät ovat olleet 86 yksilöä 12.2.1979 (70 Ukko-Pekka ja 16 Särkäsalmi) ja 85 Satamassa 17.2.1980. Talvesta 1981/82 lähtien isokoskelomäärät ovat olleet hieman pienempiä.

Lopputalven päiväsummat ovat olleet 32-65 yksilöä. Lopputalven 1980/81 suurin määrä oli 48. Talven 1986/87 suurin päiväsumma oli 50, mutta käynti Särkäsalmella olisi todennäköisesti nostanut summaa huomattavasti.

RISKILÄ (*Cepphus grylle*)

Riskilä on talvella hyvin harvinainen

Taulukko 8. Vesilintulaskenta Turku-Naantali 20.1.1987. Laskijat Turussa Jarmo Laine ja Jukka Nummelin, Naantalissa Esa Laine ja Lennart Saari. Taulukossa koiraat/naaraat, " = aikuinen, ' = nuori. Nesteellä ei lintuja.

	Turku	Satama	Ukko-Pekka	Särkäsalmi	yht.
kyhmyjoutsen	-	-	10"3'	-	13
kanadanhanhi	20	-	3	-	23
sinisorsa	830/443	-	150/88	-3	1514
telkkä	-	-	1/1	1/-	3
tukkakoskelo	-	-1	-	-	1
isokoskelo	-	2/6	4/3	-2	17
nokikana	-	-	2	-	2
yhteensä	1293	9	265	6	1573

Taulukko 9. Vesilintulaskenta Turku-Merimasku-Rymättylä 20.2.1987. Laskijat Eero-Veikko Kupias, Eero Perttunen ja Lennart Saari. Neste, Merimasku, Kirveenrauma ja Hämmärönsalmi ilman lintuja. Koiraat/naaraat, " = aikuinen, ' = nuori.

	Satama	Ukko-Pekka	Särkäsalmi	yht.
kyhmyjoutsen	2'	14"6'	-	22
kanadanhanhi	-	5	-	5
sinisorsa	3/1	186/123	1/1	315
tukkasotka	-	1/-	-	1
telkkä	-	1/2	-	3
isokoskelo	-	11/15	1/12	39
nokikana	-	3	-	3
yhteensä	6	367	15	388

rannikolla ja sisäsaaristossa. Naantalın satamaan riskilä on harhautunut kahdesti:

3.1.1978 1 yks.

15.2.1985 9 yks., joista yksi jäljellä seuraavana päivänä.

NOKIKANA (*Fulica atra*)

Nokikana on eräs mielenkiintoisimmista talvilinnuista siksi, että sen talvehtimistavoissa on tapahtunut jyrkkiä muutoksia viime vuosikymmeninä. Ensimmäinen talvehtiminen Ukko-Pekalla kirjattiin muistiin 1962/63, jolloin yksinäinen nokikana vietti talven Naantalissa. Seuraavaa havaintoa saatiin odottaa talveen 1969/70 asti. Silloin Ukko-Pekalla oli 3 nokikanaa 21.12. - 11.1. välisenä aikana. Seurasi jälleen nokikanaton talvi, mutta 1971/72 nähtiin Ukko-Pekalla enimmillään 2 nokikanaa 9.1. - 19.2.

Talven 1972/73 suurin nokikanamäärä 60 lintua nähtiin Lapilassa 14.1. Helmikuussa Naantalissa todettiin 4, maaliskuun alussa 3 nokikanaa. Seuraava talvi 1973/74 ei kovin ihmeellistä nokikanarintamalla tarjonnut: joulukuun huippu oli 2 yksilöä, tammikuun 1 ainoa. Talven 1974/75 talvilintulaskennoissa nokikana oli jo varsin runsas. Nesteen reitillä kirjattiin joululaskennassa 64 nokikanaa.

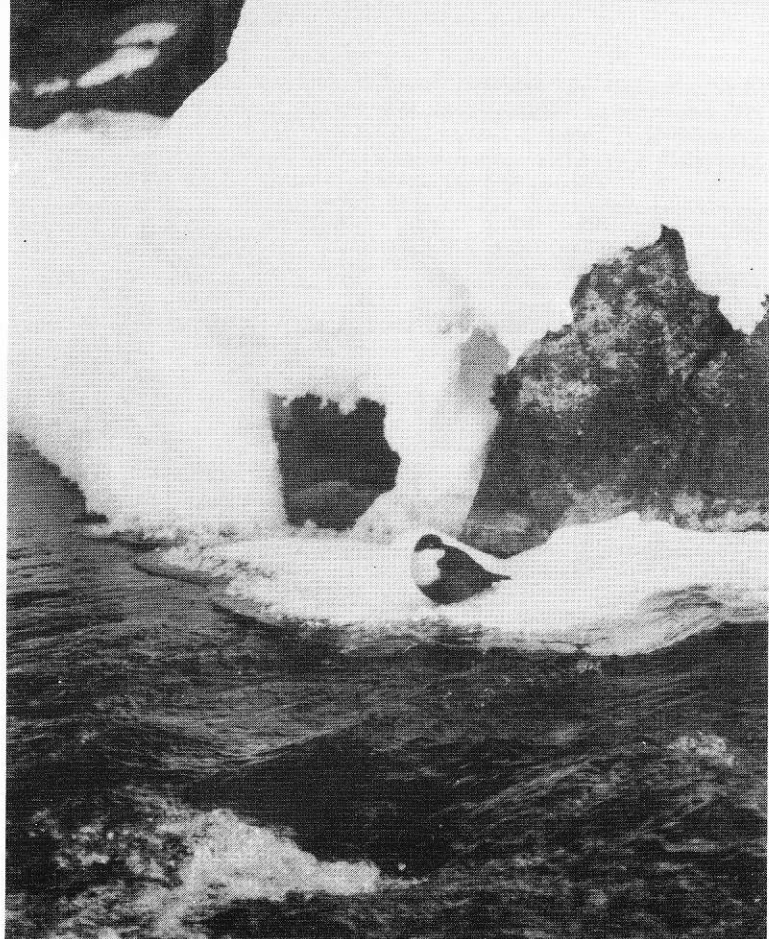
Talvien 1975/76 - 1985/86 havainnot löytyvät seuraavasta asetelmasta.

	suurin yksilömäärä	talvehtivia
1975/76	370 (3.1.)	35
1976/77	121 (26.12.)	28
1977/78	72 (3.12.)	40
1978/79	106 (2.12.)	44 + 6
		Särkäsalmi
1979/80	68 (10.12.)	11
1980/81	8 (15.3.)	8
1981/82	15 (2.2.)	15
1982/83	50 (16.1.)	27 + 4
		Särkäsalmi
1983/84	14 (4.3.)	14
1984/85	45 (23.-26.12.)	5
1985/86	5	5
1986/87	3	3

KUNINGASKALASTAJA

(*Alcedo atthis*)

Tämä säihkyvän kirkas lintu on ilahduttanut alan harrastajia neljänä talvena. Havainnot keskittyvät 1970-luvun puoliväliin, jolloin kuningaskalastaja oli poikkeuksellisen runsaslukuinen Varsinais-Suomessa. Leudot talvet 1970-

Seppo Sällylä, Perniö

Naantalissa talvehti useampia koskikaroja 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa.

luvun alussa olivat kunin-gaskalastajakannallemme edulliset:

1973/74 4.12. 1 Naantalın satama
1975/76 4. - 14.1. 1 - 2 Ukko-Pekka,
4. - 13.1. 1 Särkäsalmi (kolmas yksilö!)
1977/78 21. - 26.1. 1 Ukko-Pekka
1983/84 5.1. 1 Ukko-Pekka (ilmeisesti sama Nesteellä "helmikuussa").

KOSKIKARA (*Cinclus cinclus*)

Ukko-Pekalta on julkaistuja yksilöityjä havaintoja ainoastaan kahdelta talvelta! Kuitenkin laji on tavattu Naantalissa monena vuonna. Yksilöimättömistä havainnoista mainittakoon lajin havaitun "muutamana vuonna" ennen talvea 1965/66 (J. Wessman) ja että E. Laineen mukaan laji on lähes jokatalvinen vieras Ukko-Pekalla (tarkemmin yksilöimättömiä havaintoja tiedossa talvilta 1980, 1983 ja 1985).

Alla on luettelo kaikista tiedossani olevista koskikarahavainnoista Naantalın alueella, mukana ovat TLY:n arkiston havainnot. Talvikauden ulkopuo-

lisetkin havainnot on kelpuutettu mukaan. Kaikki todetut karat, yhtä lukuunottamatta, tavattiin Ukko-Pekalla.

18.1. - 26.2.1956 1
n. 15.12.1963 1
1. - 5.4.1965 1
19.12.1965 - 30.1.1966 1 - 2 (2 yksilöä 13. - 16.1.)
23.2.1968 1
2.2. - 26.3.1969 2 - 3 (3 yksilöä 16. - 28.2.)
17.1. - 16.3.1970 1 - 2 (2 yksilöä 18.1.)
9.3.1971 1
19.2. - 19.3.1972 1
2. - 17.2.1974 1
6.1. - 9.3.1977 1 - 2 (2 yksilöä 9.3.)
7.1. - 4.3.1978 1
21.1.1979 1 Ukko-Pekka ja Satama (sama ?)
27.11.1980 1
11.1.1981 1
18. - 30.3.1984 1.

Havaintoja tarkasteltaessa huomio kiinnittyy runsauteen 1960- ja 1970-

lukujen vaihteessa. Retkeilijämäärät eivät ainakaan ole vähentyneet 1970-luvun puolivälistä lähtien, joten sen syyksi vähentyneitä koskikarahavaintoja ei voi laskea. Vesien hygienisessä tilassa tapahtuneet muutokset saattavat olla vastaus koskikaran esiintymisen muutoksiin. 1980-luvulla koskikaraa voidaan Ukko-Pekalla pitää hyvin harvinaisena, näillä retkeilijämäärillä pitäisi irrota paljon enemmän havaintoja.

Vesien hygieninen tila oli Naantalissa huonoimmillaan 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa, mutta parani ratkaisevasti 1980-luvulle tultaessa (vrt. Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys 1986). Huonosti rannikkovesiin sopeutuneena lajina (ilman virtaavaa vettä koskikaran saalistus on vaikeampaa, koska laji hyödyntää vastavirtaa kävellessään pohjalla) rehevöityminen (= pohjaeläinfaunan lisääntyminen) on rannikolla saattanut olla koskikaralle eduk-
si.

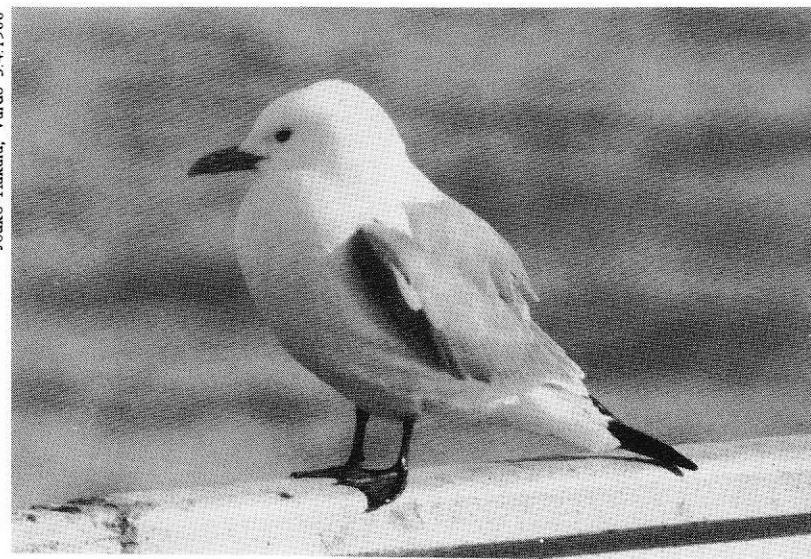
Rymättylän Aaslan ainoat koskikaran talvehtimishavainnot ajoittuvat myös 1960 - 70-lukujen vaihteeseen (Saari 1986). Tämä voidaan myös tulkita rehevöitymisen vaikutukseksi tai joksikin muuksi toistaiseksi tuntemattomaksi tekijäksi. Ainakin voidaan todeta, että koskikaran talvehtimistaipumukset olivat suurimmillaan 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa rannikolla ja sisäsaaris-
tossa.

PIKKUKAJAVA (*Rissa tridactyla*)

Pikkukajava pesii meitä lähinnä Atlantilla ja on harvinainen nähtävyys rannikoillamme. Lars von Haartman näki nuoren pikkukajavan 16.12.1936 Askaisten Lempisaessa (ei siis Naantalissa kuten Toivari ja Hytönen (1941) ilmoittavat). Naantalin Ukko-Pekalta on havainto 3. - 4.3.1963 1 aikuinen lintu (Juhani Vainio ym.)

NAURULOKKI (*Larus ridibundus*)

Naurulokki on verraten uusi tulokas talvilinnustossamme. Tietävästi ensimmäinen talvihavainto maassamme on 1.2.1928 Helsingistä, mutta vasta talvesta 1934/35 rupesi naurulokki viivyttämään säännöllisesti talven tuloon saakka. Talvelta 1936/37 on runsaasti havaintoja Helsingistä ja yksi Tampereelta. Muualla lajia ei tuona talvena havaittu.

Jouko Hakala, Vardö 3.4.1988

Pikkukajava on nähty Ukko-Pekalla kerran: 3. - 4.3.1963.

Naurulokki esiintyi 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa vähälukuisena Varsinais-Suomessa alkutalvesta. Naantalin ensimmäinen muistinmerkitty talvihavainto on 6.1.1963 2 yks. (Juhani Vainio). Turun Lintumiehet (1964) mainitsevat viimeisten yksilöiden näkyvän yleensä tammikuun ensimmäisenä päivänä. Lehikoinen (1970) mainitsee jonkun yksilön viipyvän joka talvi vuodenvaihteeseen ja talvella 1966/67 1 naurulokki oli Turussa yli talven.

Raision Kukonpäässä nähtiin 2 nuorta naurulokkia 16.12.1968 asti (Gustafsson ja Peltola 1977), mutta Naantalissa naurulokki alkoi viihtyä säännöllisemmin talvesta 1971/72: 11 lintua talvilintulaskennassa 31.12. (Juhani Vainio).

Talulokista 10. nähdään eri talvien suurimmat ilmoitetut yksilömäärät. Vähintään 10 naurulokkia on Naantalissa havaittu seuraavina talvina: 4.2.1973 15 Satamassa, 28.12.1974 17 Nesteen talvilintulaskentareitillä, 26.12.1975 15 Satamassa, 21.12.1976 15 Satamassa, 9.12.1978 noin 15 Ukko-Pekalla ja 2. - 6.12.1979 10 Luonnonmaalla.

Muina talvina ilmoitetut yksilömäärät ovat olleet 0-2, joskin on mahdollista ettei kaikkia nähtyjä yksilöitä ole tiedossani, esim. talvella 1977/78 joulukuussa yhteensä n. 115 - 130 yks. Turun ja Naantalien satamissa ja niiden ympäristössä; Naantalien satamassa 5.1. asti "muutamia" (Gustafsson ja Peltola 1979) ja talvella 1983-84 joulu-tammikuulta useita havaintoja Turun ja Naantalien satamista 1 - 7 yksilöstä (Missonen 1985). Puuttuminen talvina 1980/81 ja 1981/82 lienee todellista.

KALALOKKI (*Larus canus*)
Kalalokki on sen verran runsas talvilintu etteivät kaikki havainnoitsijat viitsi ilmoittaa havaintojaan eteenpäin.

Taulukko 10. Lokkien suurimmat päiväsummat Naantalissa talvina 1970/71 - 1986/87.

- = lajia ei havaittu, + = laji havaittu, yksilömäärästä ei tietoa.

	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86
talvi	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87
naurulokki	-	11	15	1	17	15	15	+	15	10	-	-	2	7	2	1	1
kalalokki	1	1	14	6	19	20	-	7	2	40	34	2	18	120	4	4	2
harmaalokki	4	39	23	14	33	73	2	35	200	480	119	7	370	200	550	10	60
isolokki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	1	-	-
merilokki	-	1	10	1	3	1	-	1	3	4	5	-	20	6	10	-	7

Talvilintulaskentojen tulokset antavat joitakin viitteitä kalalokkikannan kehityksestä, mutta näiden laskentojen tulokset riippuvat osaksi laskennan suoritussajankohdasta. Mikäli talven tulo on ollut varhainen, ovat kalalokit jo ehtineet häipyä maisemista. Kalalokki lie-nee kuitenkin verrattain uusi tulokas Varsinais-Suomen talvilinnustossa, koskapa Lars von Haartman ei kalalokkia Askaisissa talvena 1936/37 toden-
nut (Hytönen ja Toivari 1941).

Varhaisin tieto kalalokista Naantalista on talven 1957/58 talvilintulaskennasta 27.12., jolloin nähtiin 4 yksilöä. 1960-luvulla kalalokki todettiin kahdesti talvilintulaskennassa, 27.12.1963 22 ja 6.1.1965 1 yks. Talvilintulaskentojen ulkopuolella todettiin 5 kalalokkia 6.1.1963. Huomion-arvoista on, että havainnot ovat perättäisiltä talvilta. Seuraava tiedossani oleva havainto on talvelta 1969/70, jolloin 1 kalalokki kirjattiin muistiin Satamasta.

Talvesta 1972/73 lähtien kalalokki runsastui ja seuraavan neljän vuoden keskimääräinen talvikanta oli 15. Seurasi kolmen vuoden lama, jolta ajalta suurin tietooni tullut yksilömäärä oli 7 kalalokkia. Talven 1978/79 ainoa tietooni tullut yksilömäärä oli 2 kalalokkia loppupalvesta (8.3.).

Seuraavina talvina kalalokki oli verrattain runsas, huippumäärät olivat 34-40. Tämän jälkeen talvikanta on heilahdellut rajusti, mikä osaltaan voi johtua vaihtelevasta innosta ilmoittavia havain-
toja näinkin yleisestä talvilajista. Koko tutkimusjakson suurin päiväsumma kirjattiin 1.12.1984: 120 kalalokkia Satamassa. Merenjäätyminen karkottaa kalalokit Satamasta.

SELKÄLOKKI (*Larus fuscus*)

Selkälokkia ei ole Naantalissa tavattu talvisaikaan. Vuosisadan alkupuolelta on Suomesta ilmoitettu muutamia talvi-havainnoja, mutta ne saattavat olla virhemäärityksiä (ks. Haartman ym. 1963-72), "Naantalista" (= Askainen) ilmoitettiin "muutamia yksilöitä" talvella 1936/37 (Toivari ja Hytönen 1941), mutta virhemäärityksen mahdollisuus ei ole poissuljettu.

HARMAALOKKI (*Larus argentatus*)

Harmaalokin pesivä kanta on kasvanut huomattavasti vauhtia maassamme, jopa niin että viime vuosina kannan runsas-

tumista on ihmisten toimin pyritty rajoittamaan. Pesivän kannan runsastumisesta johtuen voidaan olettaa myös talvikannan kasvavan. Näin tuntuukin käyneen. Osa kannasta muuttaa suosiolla lounaaseen, mutta osa jää kaupunkien liepeille odottamaan talven tuloa (= meren jäätymistä) ennen matkalle lähtöä.

Nämä viivytelijät pysyvät koko ajan lähistöllä ja monesti lauha jakso keskelä talvea tuo harmaalokkeja suurimpiin rannikkokaupunkeihimme. Nämä linnut eivät siirry yhtään kauemmaksi kuin on pakko ja palaavat heti tilaisuuden tullen. Rymättylän nuottajaille harmaalokit yleensä ilmestyvät helmi-maaliskuun vaihteessa. Talvena 1986/87 Ukko-Pekalla muutti 10 yks. 14.2. ja 2 ilmes-tyi satamaan 15.3.

Harmaalokki on niin runsas alkutalvesta etteivät kaikki jaksa yksilömääriä kovin tarkkaan laskea. Talvilintulaskennoissa yksilöt kirjataan tarkkaan muistiin, mutta joskus lokit ovat jo lähteneet ennen laskennan suorittamista. Vaikka harmaalokkiaineistossa onkin eräitä puutteita, voidaan kuitenkin vetää seuraavat johtopäätökset:

Leutoina talvina harmaalokki oli vuodenvaihteessa runsas jo 1930-luvulla. "Naantalissa" (po. Askainen) harmaalokki oli "hyvin runsas" 16.12.1936 - 15.1.1937 (Toivari ja Hytönen 1941). Talvilintulaskennoissa harmaalokki tavattiin neljänä vuonna 1960-luvun alkupuolella: enimmillään 33 yksilöä 27.12.1963. Talvilintulaskentojen ulkopuolella todettiin 23 yksilöä 6.1.1963. 1960-luvun loppupuoliskolla harmaalokkeja todettiin talvilintulaskennoissa ainoastaan 1968/69 (7 yksilöä).

Harmaalokin ilmoitetut enimmäismäärät kultakin talvelta nähdään taulukosta 10. Yksilömäärät nousivat keskimäärin muutamaa kymmeneen talvina 1971/72 - 1975/76. Talven 1976/77 pieni yksilömäärä voi johtua havaintojen heikosta ilmoittamisesta.

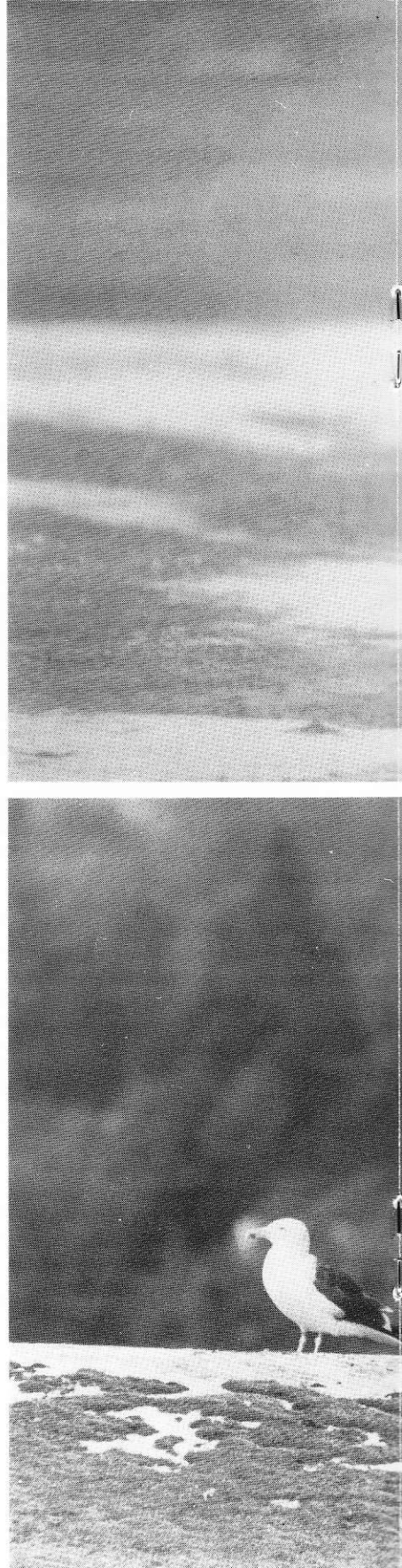
Toiselle sadalle harmaalokkimäärät kiipesivät talvesta 1978/79. Pari heikkoa harmaalokkitalvea tänä jaksossa voi johtua puutteellisesta havainnoinnista. Parhaimpina vuosina suurimmat harmaalokkimäärät ovat olleet 550 (1.12.1984), 480 (2.12.1979), 370 (14.1.1983) ja 200 (23.12.1979 ja 8.1.1984).

ISOLOKKI (*Larus hyperboreus*)

Isolokki on niin vähälukuinen, että

Henry Lehto, Turku Fori tammi 1988

Jouko Hakala, Norja 8.7.1991

Vuosina 1970-1987 isolokki on havaittu Naantalissa kolmena talvena.

kaikki lajista tehdyt havainnot julkaistaan. Tästä syystä tiedot isolokin esiintymisestä ovat luotettavimmat kuin useimmilla muilla lokkilinnuilla. Laji saattoi olla runsaampi Varsinais-Suomen rannikolla 1950- ja 1960-luvuilla, koska sekä Turun Lintumiesten (1964) että Lehiköisen (1970) mukaan Turun satamassa uscimpina talvina vieraillee 1-2 isolokkia. Nykyisin isolokkeja tavataan harvemmin. Naantalista isolokista on havainnot kolmelta talvelta:

1978/79 16.12. 1 ensimmäisen talven lintu Satamassa

1983/84 31.12. - 8.1. 2 ensimmäisen talven ja 1 toisen talven lintu Satamassa

1984/85 28.12. 1 ensimmäisen talven lintu Satamassa.

MERILOKKI (*Larus marinus*)

Merilokki on talvella selvästi harmaalokkia vähälukuisempi, mutta kuitenkin niin runsas ettei havaintoja kirjata muistiin "turhan tarkkaan". Lisäksi jotkut nuoret merilokit voivat epähuomiossa tulla lasketuksi harmaalokin kiintiöön. Merilokin pesimäkanta on myös kasvanut ja siten on oletettavissa, että talvihavainnotkin runsastuvat. Muuttotavoiltaan merilokki muistuttaa harmaalokkia.

Talvella 1936/37, merilokki oli Askaisissa "hyvin yleinen" (Toivari ja Hytönen 1941). Naantalista ensimmäinen tiedossani oleva havainto on 4.1.1970 3 merilokkia Satamassa. Talvina 1971/72 - 75/76 merilokkeja havaittiin Naantalissa enimmillään 1 - 10 vuosittain. Ehdoton huippupalvi oli leuto 1972/73, jolloin vielä 27.2. nähtiin 10 merilokkia satamassa.

Vähintään viisi merilokkia on tavattu seuraavina talvina: 1980/81 (5 yksilöä 1.1. talvilintulaskennassa Luonnonmaalla), 1982/83 (20 yksilöä satamassa 1.12.), 1983/84 (6 yksilöä Navirella 14.1.) ja 1984/85 (10 yksilöä talvilintulaskennassa Luonnonmaalla 30.12.).

Merilokit häipyvät yleensä meren jää-

Merilokin huippupalvi Naantalissa oli 1972/73, jolloin vielä helmikuun lopulla nähtiin 10 yksilöä.

dyttyä. Loppupalvesta merilokkeja hädään harvoin Naantalissa, poikkeukse-
na 2 merilokkia 14.2.1980.

Talvilintujen uusintalaskennassa merilokki on havaittu kahdesti: Luonnon-
maalla 4.3.1979 ja Nesteellä 2.3.1975
2. Kyseessä lienevät muutoilta palan-
neet linnut. Erittäin ankarana talvena
1987 havaittiin merilokkien muuttoa
Ukko-Pekalla 14.2.: 2 paikallista + 5
muuttavaa. Sään hetkellinen lämpene-
minen ilmeisesti laukaisi muuttovireen.

Viitteet

Gustafsson, E. & Peltola, V. 1977:
Katsaus TLY:n alueen talvilinnustoon
1968/69 - 74/75. - Tiedon Antaja
10:31-77.

Gustafsson, E. & Peltola, V. 1978:
Katsaus TLY:n alueen talvilinnustoon
talvina 1975/76 ja 76/77. - Ukuli 12:
51-65 (9 vsk.).

Gustafsson, E. & Peltola, V. 1979:
TLY:n alueen talvilinnusto 1977/78. -
Ukuli 10(1): 2-9.

Gustafsson, E. & Peltola, V. 1980:
Lintutalvi 1978/79. - Ukuli 11(1): 4-
11.

Haartman, L. von, Hildén, O. Linko-
la, P. Suomalainen, P. & Tenovuo, R.
1963 - 72: Pohjolan linnut värikuvin.
- 1092 s. Otava, Helsinki.

Haukioja, E. & Soikkeli, M. 1970:
Sinisorsan talvehtimisestä Turun seu-
dulla. - Suomen Riista 22: 119-130.

Karhu, H. & Vuokko, J. 1975: Rari-
katsaus. - Tiedon Antaja 7: 16-57.

Koskimies, J. & Rajala, P. 1958: The
winter bird census of 1957/58. - Arch.
Soc. 'Vanamo' 13 (1): 39-53.

Lehikoinen, E. 1970: Turun seudun
talvilinnusto 1963-1968. - Lintumies
6: 48-51.

Lounais-Suomen Vesiensuojeluyh-
distys 1986: Vesiensuojelun kehityk-
sestä luonnisella rannikkoalueella vuosi-
na 1965 - 1985. - Lounais-Suomen
Vesiensuojeluyhdistys r.y. Julkaisu 65,
119 s.

Missonen, T. 1981: Lintutalvi 80/81.
- Ukuli 12(4): 13-18.

Missonen, T. 1982: Lintutalvi 81/82.
- Ukuli 13(4): 27-33.

Missonen, T. 1984: Lintutalvi 82/83.
Harvalukuiset ja satunnaiset talvehti-
jat. - Ukuli 15(1): 12-20.

Missonen, T. 1985a: Lintutalvi 1983-
84 Varsinais-Suomessa. - Ukuli 16(1):

5-14.

Missonen, T. 1985b: Lintutalvi 1984-
85 Varsinais-Suomessa. - Ukuli 16(4):
176-186.

Missonen, T. 1986: Lintutalvi 1985-
1986 Varsinais-Suomessa. - Ukuli
17(5): 216-224.

Numminen, T. 1982: ARK:n raportti
vuoden 1981 havainnoista. - Ukuli
13(4): 35-40.

Numminen, T. 1983: ARK:n raportti
vuoden 1982 havainnoista. Ukuli
14(4): 16-20.

Numminen, T. 1984: ARK:n raportti
vuoden 1983 havainnoista. - Ukuli
15(4): 20-26.

Numminen, T. 1985: Turun aluerari-
teittikomitean raportti vuoden 1984
havainnoista. - Ukuli 16(4): 186-192.

Numminen, T. 1986: Turun aluerari-
teittikomitean raportti vuoden 1985
havainnoista. - Ukuli 17(5): 225-229.

Peltola, V. 1980: Lintutalvi 79/80. -
Ukuli 11(4): 10-16.

Pulliainen, E. 1963: On the history,
ecology and ethology of the mallards
Anas platyrhynchos L. overwintering
in Finland. - Ornis Fennica 40:
45-66.

Saari, L. 1986: Aaslan koskikaroista.
- Ukuli 17(4): 177-179.

Salonen, K. 1983: Pikkurarieteetit
1982. - Ukuli 14(4): 22-25.

Tenovuo, O. 1978a: Rariteettikatsaus
1975 - 76. - Ukuli 13: 36-52 (9 vsk.).

Tenovuo, O. 1978b: Turun seudun
harvinaisuudet 1977. - Ukuli 14: 24-
39 (9 vsk.).

Tenovuo, O. 1979: Turun seudun har-
vinaisuudet 1978. - Ukuli 10(3): 13-
26.

Tenovuo, O. 1980: Rariteetit 1979. -
Ukuli 11(3): 29-46.

Tenovuo, O. 1981: Harvinaisuudet
1980. - Ukuli 12(3): 21-38.

Tenovuo, O. 1983: "Pikkurarieteetit"
1981. - Ukuli 14(1): 33-48.

Toivari, L. & Hytönen, O. 1941: Beo-
bachtungen über das Auftreten der
Zug- and Strichvögel in milden
Winter 1936-37 in Finland. - Ann.
Zool. Bot. Fennicae 'Vanamo' 8 (4):
1-59.

Turun Lintumiehet 1964: Talviha-
vaintoja Turun lähistöllä vv. 1957 -
1963. - Ornis Fennica 41: 60-62.

Virtaustutkimuksen neuvottelukunta
1979: Saaristomeren virtaustutkimus.
- Turku, 265 s. □

Birdwatch

Annika Forsten

Birdwatch on uusi englantilainen lin-
tulehti joka nykyään ilmestyy kuukau-
sittain. Lehden ensinumero julkaistiin
tammikuussa 1992. Kooltaan Birdwatch
vastaa A4:sta sivumäärän ollessa 74.
Kuvitus on runsasta valtaosan ollessa
laadultaan hyvätaoisia nelivärivalo-
kuvia. Joissakin artikkeleissa käytetään
myös piirroskuvitusta.

Painopiste on englantilaisessa lintu-
maailmassa, ajankohtaiset tapahtumat,
lintupaikat ja viimeaikaiset harvinaisuudet
saavat runsaasti palstatilaa. Sisäl-
töön kuuluu myös määrittysjuttuja, jot-
ka yleensä käsittelevät ongelmia
yleiseurooppalaisella tasolla. Ulkomaal-
aisia retkikohteita esittellään kuvien
kera. Yleisesti tunnetut lintumiehet Bill
Oddie ja Anthony McGeehan pitävät
henkilökohtaista palstaa lehden sivuil-
la.

Seuraavat otsikot esiintyvät säännöl-
lisesti: Conservation Watch, Bird Life,
Rarity Watch, Birding from the Hip,
Club Watch, My Local Patch, Reviews,
New for Birders, Letters, Bill Oddie,
Birding Breaks, News Watch, Postcard
ja Etcetera. Näiden lisäksi seuraavat
esiintyvät usein: Habitats, Masterguide,
Features on Europe, Features on World
Birds, Field Tests, Gallery, The Com-
plete Birder's Guide, Monthly itinerary ja
Species Guide.

Julkaisu ei ole suomalaiselle lintu-
miehelle välttämätön, mutta on miellyt-
tävä ja kevyttä lukemista. Hinta tosin
on varsin korkea, noin 320 mk vuodes-
sa.

Mustaotsalepinkäinen. Nuorelle mustaotsalepinkäiselle tyypillisesti linnulla ei ole otsassa lainkaan mustaa. Kuitenkin silmäkulmajuovan puuttuminen, pitkä projektio, pyrstön lyhyys ja valkoisen siipilaikun muoto paljastavat oikean lajin.

Iso- ja mustaotsalepinkäisen määrittämisestä

Jyrki Normaja

Esiintyminen

Isolepinkäinen on maailmassa laajalle leviittänyt laji, jota tavataan Euroopan lisäksi Aasiassa, Afrikassa eteläisintä osaa lukuunottamatta, Alaskassa ja Kanadan pohjoisosissa.

Suomessa isolepinkäinen on Ahvenanmaata lukuunottamatta koko maassa pesivä laji, jonka kanta kuitenkin on painottunut länteen ja pohjoiseen (Hyytiä ym. 1983, Solonen 1985). Varsinais-Suomessa laji pesii harvinaisena

alueemme parhailla soilla. Muuttoaikoina maaliskuun lopulta huhtikuun loppuun ja syyskuun lopulta marraskuulle laji on yleisimmillään maakunnassamme. Myös talviretkillä isolepinkäinen on varsin säännöllinen joskin harvalukuinen tuttavuus.

Mustaotsalepinkäisen pesimäalueet ovat Keski- ja Etelä-Euroopassa jatkuen itään entisen Neuvostoliiton eteläosiin. Meitä lähinnä mustaotsalepinkäisiä pesii Jonssonin (1992) levinneisyyskartan mukaan Liettuan eteläosissa.

Mustaotsalepinkäinen on tavattu maassamme vuoden 1992 loppuun mennessä 108 kertaa, ja havainnoista peräti noin neljännes on Varsinais-Suomesta (Solonen 1985, RK-katsaukset Lintumies-lehdessä). Korppoon Jurmo lieinee Suomen paras mustaotsalepinkäis-

paikka, sillä siellä lajia tavataan melko säännöllisesti parin vuoden välein.

Mustaotsalepinkäisiä on tavattu toukokuulta lokakuulle (lokakuun havainto Porista syksyllä 1993 on tätä kirjoitettaessa vielä käymättä Rariteetikomiteassa; samoin on hyväksymättä artikkelin yhteydessä mainittu havainto Jurmasta toukokuussa 1993), mutta selvästi eniten havaintoja on tehty toukoheinäkuussa (Solonen 1985).

Mustaotsalepinkäisellä ei esiinny maantieteellistä muuntelua. Isolepinkäisellä rotuja on paljon, Euroopastakin löytyy pesivänä pohjoisen nimirodun lisäksi Lounais-Euroopan *meridionalis* ja Kaakkois-Euroopan *homeyeri*.

Koska isolepinkäinen on paikkalintu tai lyhyen matkan muuttolintu, käsitellään tässä artikkelissa nimenomaan suo-

malaista ongelmaa, mustaotsalepinkäisen crottamista *excubitor*-rotuisesta isolepinkäisestä (eivätkä artikkelissa mainitut tuntomerkit välttämättä päde muun rotuisiin isolepinkäisiin).

Valtaosa maassamme tavattavista mustaotsalepinkäisistä on vanhoja lintuja, joiden määrittäminen on mutkatonta jo pelkän mustan otsan perusteella. Suomessa on kuitenkin tavattu myös harmaotsaisia nuoria mustaotsalepinkäisiä ja koska rareiteetin määrittämistä ei tulisi koskaan perustaa yhteen ainoaan tuntomerkkiin, esitellään tässä artikkelissa useita iso- ja mustaotsalepinkäisen toisistaan erottavia väritykseen ja muihin yksityiskohtiin perustuvia tuntomerkkejä.

Pää

Kummallakin lajilla on vanhoilla linnuilla musta nokka, valkoinen kurkku ja harmaa päälaki. Kurkun ja päälään väliin jää musta rosvonaamari. Isolepinkäisellä naamari ei kulje otsan poikki, kuten se mustaotsalepinkäisellä yleensä tekee. Kuitenkin nuorilla mustaotsilla (ja mahdollisesti myös joillakin talvipukuisilla naarailla) otsassa ei ole mustaa.

Keväisen ja kesäisen mustaotsalepinkäisen sukupuoli on määritettävissä otsan mustan perusteella. Koiraalla otsa on kokonaan musta, kun taas naaraalla näkyy mustan keskellä valkeita höyhenten kärkiä. Koiraalla on myös otsassa enemmän mustaa mitattuna nokan harjasta ylöspäin, mutta erot ovat muutamien millien luokkaa eivätkä siten kovinkaan käyttökelpoisia maastossa.

Isolepinkäisellä on mustan naamarin yläpuolella kapea valkea silmäkulmajuova, joka mustaotsalepinkäiseltä puuttuu. Nokan muoto on lajeilla erilainen: isolepinkäisen nokka on pitkä ja matala, kun taas mustaotsalepinkäisen nokka on lyhyt ja suhteessa korkeampi.

Nuorilla mustaotsalepinkäisillä on pääläella tummanharmaita höyhenten kärkiä, jotka muodostavat suomukuviointia. Isolepinkäisellä tällaista kuviota ei pääläella ole tai se on korkeintaan hyvin heikko.

Alapuoli

Joillakin mustaotsalepinkäisillä on valkoisen kurkun ja punertavan rinnan välillä kontrasti, jollaista meikälaisillä

Mustaotsalepinkäinen. Huomaa leveästi musta otsa, silmäkulmajuovan puuttuminen ja valkean alueen laajuus siivellä.

isolepinkäisillä ei ole. Enimmillään punertavaa on aikuisilla mustaotsalepinkäiskoirailla keväällä, jolloin tuntomerkkin käyttö on helpoimmillaan.

Nuori isolepinkäinen on rinnasta suomukuviainen, mikä johtuu tummina erottuvista harmaista höyhenten kärjistä (huomaa, että nuorelle isolepinkäiselle voi tämän takia muodostua samannäköinen kontrasti kurkun ja rinnan välille kuin vanhalle mustaotsalepinkäiselle). Nuoren mustaotsalepinkäisen rinta on tasavärinen, ilman kuviointia, vain rinnan sivuilla ja kupeilla on suomukuviota.

Ylilentävän lepinkäisen määrittämisessä saattaa olla apua kirjallisuudessa huonosti tunnetusta siiven alapinnan väristä: isolepinkäisellä siiven alapei-

tinhöyhenet ovat pääosin valkoiset, vain käsisulkien alapeitinhöyhenet ovat harmaat (Hartert 1910). Mustaotsalepinkäisellä käsisulkien alapeitinhöyhenet ovat (ainakin keväisellä linnulla) mustahkot, ja linnun siiven alapinnalle muodostuu selvä tumma puolikuu muiden alapeitinhöyhenten (valkoiset kuten isolepinkäisellä) ja valkoisten käsisulkien tyvien väliin (kts. piirros 1). Tämä tuntomerkki lienee pätevä ainakin vanhoilla linnuilla, mutta sen käyttökelpoisuutta täytyy vielä tutkia.

Yläpuoli

Niskasta selkään molemmat lajit ovat tasaisen harmaita. Hartiahöyhenissä (ts. harmaan selän ja mustan siiven välissä)

Iso- ja mustaotsalepinkäinen pähkinänkuoressa

Isolepinkäinen

Ei mustaa otsaa
Valkea silmäkulmajuova
Siiven valkoinen laikku suppea
Erittäin pitkä pyrstö
Matala ja pitkä nokka
Hartiahöyhenissä paljon valkoista
Lyhyt projektiio
Ei kontrastia kurkussa/rinnassa (kts. teksti: nuoret linnut)
Vatsapuoli valkoinen

Mustaotsalepinkäinen

Useimmilla musta otsa
Ei silmäkulmajuovaa
Laaja valkoinen laikku
Pitkä pyrstö
Korkea ja lyhyt nokka
Hartioilla vähän valkoista
Pitkä projektiio
Monilla yksilöillä kontrasti
Vatsapuoli voi olla punertava

isolepinkäisellä on enemmän valkoista kuin mustaotsalepinkäisellä.

Mustaotsalepinkäisen siivellä on enemmän valkoista kuin isolepinkäisellä. Valkoinen laikku muodostuu käsisulkien tyvistä, jotka mustaotsalepinkäisellä ovat pidemmältä valkoiset ja valkoista väriä on useammassa sulassa. Isolepinkäisellä valkoinen ei yleensä ulotu uloimpiin käsisulkiin asti tai jatkuu sinne hyvin kapeana (mutta saattaa toisaalta jatkua kohti linnun ruumista kyynärsulkiin asti, mitä mustaotsalepinkäisellä ei tapahdu), kun taas mustaotsalepinkäisen laikku ulottuu lähes siiven etureunaan asti, vain uloimman käsisulan kapea ulkohöyry on musta.

Tästä johtuen mustaotsalepinkäisellä siiven ollessa suljettuna valkoinen laikku näyttää yleensä tasaleveältä, suunnikkaan muotoiselta ja siiven reunaan ylettyvältä, kun taas isolepinkäisen siipilaikku kapenee siiven reunaa kohti eikä yleensä jatku sinne asti.

Projektio (ts. tertiaalien alta näkyvän käsisiiiven pituus) on mustaotsalepinkäisellä pitempi: käsisulkien näkyvä osuus on pitempi kuin tertiaalien pituus (noin 1 1/4 kertaa). Isolepinkäisen projektio on noin 3/4 tertiaalien pituudesta.

Isolepinkäisellä näkyy suljetulla siivellä keskimäärin neljä käsisulan kärkeä, kun taas mustaotsalepinkäisellä kärkiä näkyy kuusi.

Isolepinkäisen siiven kärki osuu pyrstön tyven tienoille ja jää pyrstön pisimpiä yläpeitinhöyheniä lyhyemmäksi. Mustaotsalepinkäisellä siipi sen sijaan ulottuu pyrstön tyveä kauemmas ja peittää yleensä pyrstön yläpeitinhöyhenet

Isolepinkäinen. Lyhyt siipi ja siiven valkean alueen muoto ovat isolepinkäiselle tyypillisiä.

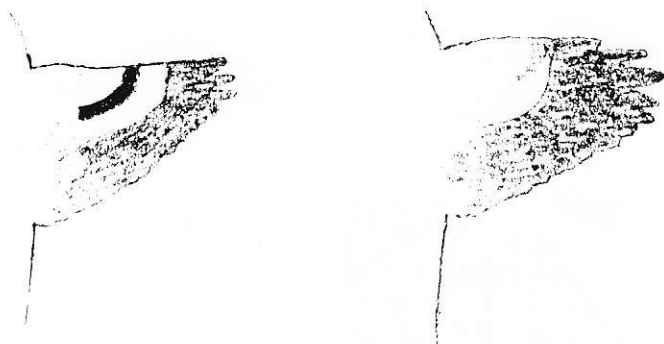
(kuitenkin linnun asento voi vaikuttaa siihen, miten pitkälle siipi näyttää ylettyvän). Pyrstö on isolepinkäisellä pitempi kuin mustaotsalepinkäisellä, mitä

korostaa vielä siiven lyhyys.

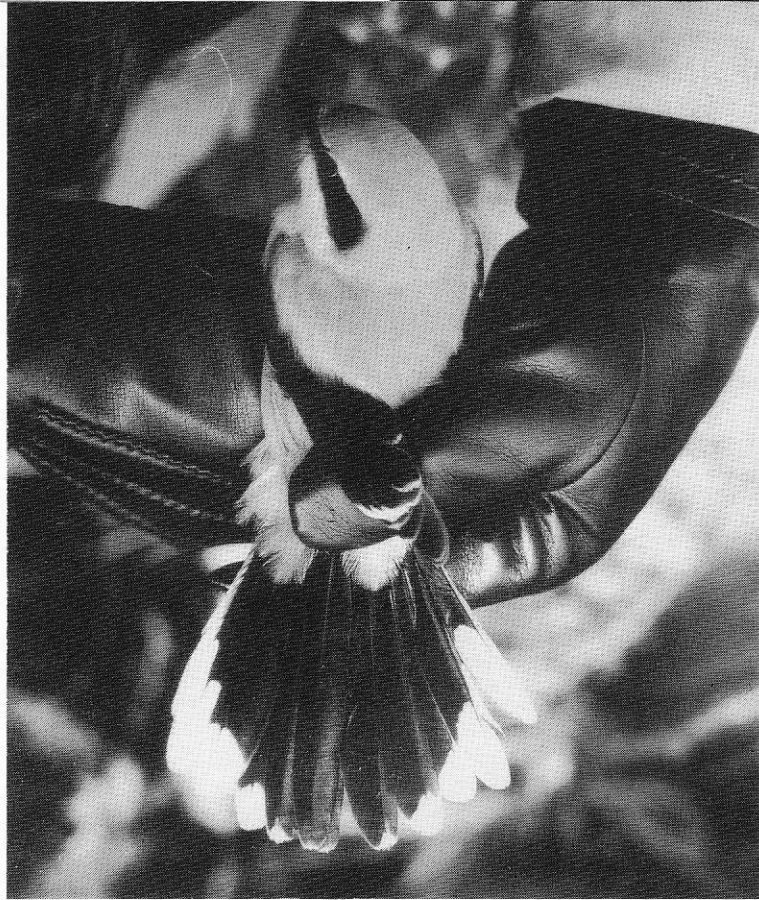
Lennessa mustaotsalepinkäinen näyttää omasta mielestäni isolepinkäistä kirjavammalta, mikä johtuu varsinkin laajemmasta valkoisesta siipilaidasta ja laajemmin valkoisista pyrstön reunoista. Mustaotsalepinkäisen pyrstössä on 1-2 reunimmaista sulkaa kokonaan valkoisia, ja jäljelle jäävissä sulissa on "salmiakkineliö", ts. kokonaan mustia sulkaa ovat vain keskimäinen (tai kaksi keskimäistä) pyrstösulkapari ja muut ovat sekä tyveltä että kärjestä valkoisia, valkoisen määrän kasvaessa pyrstön reunoja kohti.

Isolepinkäisellä on pyrstössä mustaa jo uloimman pyrstösulan sisähöydystä lähtien ja mustan määrä kasvaa kohti pyrstön keskustaa. Sulkien tyvet ovat mustahkot, joten isolepinkäisen pyrstössä on itse asiassa ainoastaan valkoiset kulmat, joskin varsin laajat.

Usein mustaotsalepinkäinen istuu pystymässä asennossa, kun taas isolepinkäisen istuma-asento on vaakasu-

Piirros 1. Mustaotsalepinkäisen (vasemmalla) ja isolepinkäisen siipi alta kuvattuna. Huomaa mustaotsalepinkäisen siivellä näkyvä tumma puolikuu, joka muodostuu mustahkoista käsisulkien alapeitinhöyhenistä. Myös siiven muodossa on ero: mustaotsalepinkäisellä kolme ulointa käsisulkaa ovat kutakuinkin yhtä pitkiä kun taas isolepinkäisen siipi on pyörästynyt, uloimman käsisulan pituus on vain noin puolet pisimpien käsisulkien pituudesta.

Yläkuvasa isolepinkäinen. Laajalti valkeat pyrstön kulmat eroavat mustaotsalepinkäisen pyrstön kuvioista. Huomaa myös projektion lyhyys.

Alla mustaotsalepinkäinen. Mustaotsalepinkäiselle tyypillisesti kovakokoiset uloimmat pyrstösulat, sisimpiin muodostuu musta "salmiakkineliö". Siiven kärki peittää pyrstön yläpeitinhöyhenet ja projektio on pitkä.

rempi. Tämä on kuitenkin hyvin suhteellinen tuntomerkki, jonka arvo voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Mustaotsalepinkäinenkin voi joskus istua varsin vaakasuorassa ja isolepinkäinen pystysuorassa asennossa.

Kiitokset

Kiitokset Tom Lindroosille ja Tapani Nummiselle, jotka näyttivät ja lainasivat lepinkäiskuvia ja kommentoivat käsikirjoitusta. Esa Lehikoinen johdatti minut isolepinkäisen siiven alapinnan kuvioinnin jäljille pitkin yliopiston kirjastojen pitkiä käytäviä, mistä hänelle kiitos. Kiitos myös Jarmo Laineelle, Henry Lehdolle, Soili Leveelahdelle, Jukka J. Nurmelle ja Janne Riihimäelle kuvien näyttämisestä, lainaamisesta ja kiintoisista lepinkäiskeskusteluista.

Suosittelavaa kirjallisuutta

- Dean, A.R. 1986: Mystery photographs 117. Lesser Grey Shrike. British Birds 79:426-428.
- Hartert 1910: Die Vögel der Paläarktischen Fauna. Verlag von R. Friedländer und Sohn, Berlin.
- Hyytiä, K., Kellomäki E. & Koistinen, J. (toim.) 1983: Suomen Lintuatlas. SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki.
- Jonsson, L. 1992: Birds of Europe with North Africa and the Middle East. Christopher Helm, London.
- Odell, D. 1990: Mystery photographs 157. Lesser Grey Shrike. British Birds 83:330-331.
- Solonen, T. 1985: Suomen Linnusto. SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki.
- Svensson, L. 1992: Identification Guide to European Passerines. Stockholm.
- Witherby, Jourdain, Ticehurst & Tucker 1940: The Handbook of British Birds. H.F. & G. Witherby Ltd, London.

Istuin autoni etupenkillä nauttimassa varhaista aamupalaa. Oli kesäkuun neljäs päivä vuonna 1987. Olin juuri tullut kasteisesta pensaikosta virittämästä SSP (= SisämaanSeurantaPyynti)-lintuverkkojani. Kello oli 05.35 kesäaikaa, paikka Liedon kunnan Ahteenmetsän luoteisreuna.

Edessäni aukeavan metsätien ylle ilmaantui lintu, joka lensi oudosti mutkittellen ja venkuroiden minuun päin. Parissa hetkessä se oli kohdallani ja pudotti samassa jotain aivan auton eteen tielle. Lintu oli keskikokoinen kahlaaja, taivaanvuoheksi veikkailin (kuusten varjossa oli vielä hämärää). Lintu oli jotenkin oudon näköinen, aivan kuin se olisi kantanut jotain nokassaan tai koi-vissaan.

Kahvit juotuani kävin katsomassa, mitä lintu oli pudottanut. Maassa oli munankuoret. Otin ne talteen ja myöhemmin kotona tarkistin (Reade-Hosking 1968), että ne kuuluivat metsäviklolle.

Kävin tarkastamassa verkot ja palasin pesänetsintään. Auton edestä löysin

Vesa Multala

nyt toisenkin munan kuoret. Pesä löytyi tienvarren kuusesta noin 80 metriä autosta. Se oli vanha rastaanpesä kuusen rungonhaarassa noin seitsemän metrin korkeudella (kuusi oli noin 15-metrinen). Kiikaroidessani pesää tieltä kello 06.25 havaitsin pesässä metsävikloemon. Se ei kestänyt suurien silmieni kylmää tuijotusta, vaan karkasi pesästä pari kertaa varoitustaantään huutaen. Valitettavasti sen lähtösuunta oli minusta pois päin, joten puu esti minua näkemästä, josko sillä oli jotain koivissaan (nokka oli tyhjä).

Kiipesin pesälle, mutta siellä ei ollut muuta kuin yksi tuore munankuoren palanen. Myöskään pesän alta varvikosta en löytänyt munankuoria sen enempää kuin eläviä tai kuolleitakaan poikasia.

Tunnin päästä tein kävelylenkin joen rannalle niille paikkeille, jonne lintu lensi, mutta en tavannut sen paremmin emoa kuin poikasiakaan. Kiireen vuoksi en joutanut koluamaan koko jokivartta.

Sitten päätelmiin. Uskaltaudun väittää, että metsävikloemo kuljetti (lähes) vastakuoriutuneet poikasensa pesästä noin 150 metrin päähän joen rantaan. Todennäköisesti se kuljetti poika-

set koivissaan.

Väitettäni tukevat seuraavat seikat:

- miksi emo olisi maannut pesässä, jos siellä ei ollut muuta kuin munankuoren pala? Siksi, että se vei viimeisen poikasen mukanaan häirittyäni sitä

- pesän lähistöllä (n. 100 m. säde) en havainnut poikasia tai hätäileviä emoja (metsäviklo on tunnetusti erittäin äänekkäs varoittelija)

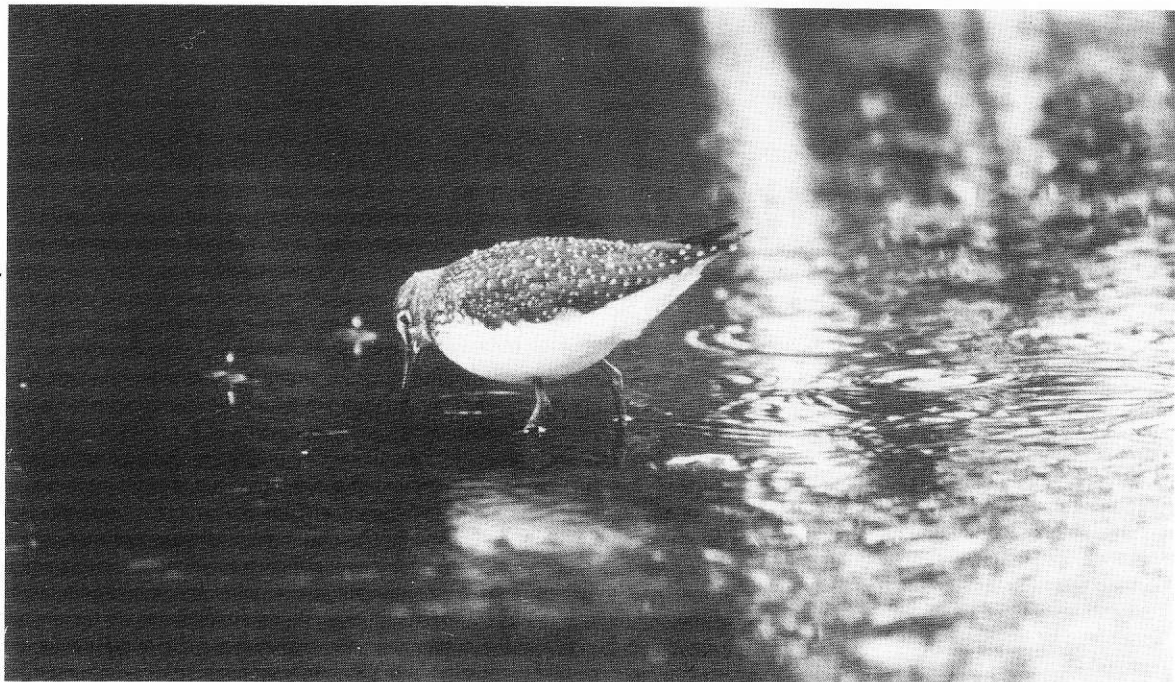
- mikä voima saisi vastakuoriutuneet poikaset hyppäämään seitsemän (7) metriä korkealta kuusesta maahan? Tiedämme kyllä, että maassa pesivien kahlaajien poikaset ovat pesäpakoisia ja jättävät pesäkuoppansa muutaman tunnin kuluessa kuoriutumista; kirjallisuudessa (von Haartman ym.) löytyy maininta siitä, että metsäviklo kantaisi poikasiansa pesästä, mutta samalla pyydetään asiasta lisähavaintoja.

Havaintoni viittaa siihen, että metsäviklo voi kuljettaa poikasensa pesästä jaloissaan kantaen.

Kirjallisuutta

von Haartman ym.: Pohjolan Linnut Värikuvin. - Otava, Helsinki.
Reade - Hosking: Linnut ja linnunpesät. -Lontoo 1968. □

Metsäviklo kantoi poikasensa pesästä

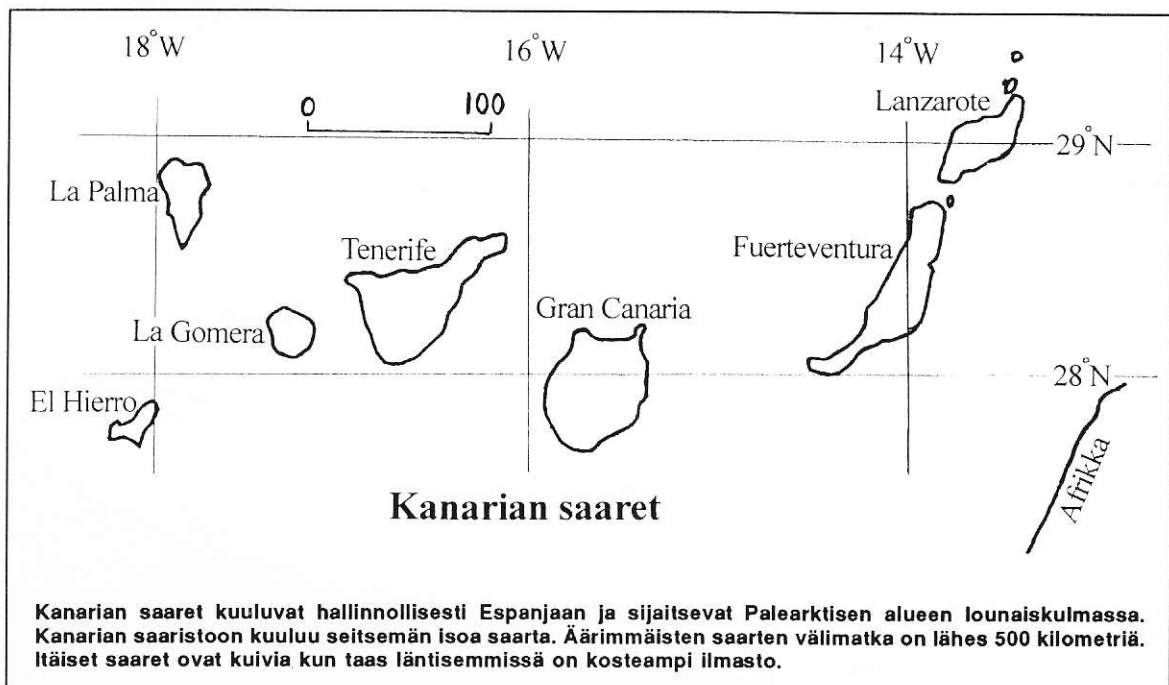
Keltanokkaliitäjä (*Calonectris diomedea*) on saarten näkyvin liitäjä. Lajin voi löytää staijaamalla putkella puoli tuntia melkein miltä tahansa niemeltä. Kaukaa katsottuna melko perusharmaa liitäjä, jolla vaaleaa pyrstön tyvellä. Isoliitäjästä sen erottaa kaukaa päälään seudun värityksestä, laajemmista tummista siivenkärjistä siiven alapinnalla, epäselvistä värityksen rajoista (niskan seutu ja yläperälaikku), mahalaikun puuttumisesta sekä albatrossimaisemmasta lentotyylisestä. Kuvattu 18.9.1988 Gulf-virrassa, Atlantissa, 65 kilometriä Pohjois-Karoliinan rannikosta.

Kanarian saaret - palearktisen alueen Galapagos

teksti & kuvat Harry J. Lehto

Afrikan rantaa lähinnä olevat 2 saarta (Lanzarote ja Fuerteventura) ovat kuivia ja niillä on laajoja aavikoita muistuttavia alueita. Lintulajistokin on sen mukaista. Erikoisuuksia ovat mm. kanariantasku ja kaulustrappi. Saariston keskimmäiset saaret, Gran Canaria ja Tenerife, ovat turistien valtaamia. Niiden aurinkoisilla ja kuivilla etelä- ja

Kanarian saaret sijaitsevat palearktisen alueen lounaiskulmassa. Saarten linnusto on lajistoltaan vähäinen, mutta silti mielenkiintoinen, koska eri saarilla esiintyy merkillisen näköisiä rotuja tutuistakin lajeista. Esimerkiksi sinitiaisella on neljä huomattavan erinäköistä rotua. Lajiutumisen on selvästi havaittavissa. Saarten eristyisyys ilmenee myös siinä, että niillä ei ole yhtään luontaisia nisäkäslajeja tai käärmettä. Kasvilajistossa on yli 300 endeemistä lajia, ja se muistuttaa Välimeren ja itäisen(!) Afrikan kasvilajistoa. Kasvien levittämisessä on linnuillakin ollut epäilemättä tärkeä osuus.

itärannoilla sijaitsevat saariston suosituimmat hiekkarannat.

Pohjois- ja länsirannat ovat sateisempia, ja näistä vain Teneriffalla voi vielä löytää alkuperäistä laakerimetsikköä. Sinipeippo löytyy vain näiltä kahdelta saarelta. Läntiset 3 saarta (La Gomera, El Hierro ja La Palma) ovat ilmastoltaan kosteimpia. Näillä ja Teneriffalla löytyy mm. kanarianhippiäinen, joka näyttää tulipäähippiäisen ja tavallisen hippiäisen välimuodolta.

Muutaman viime vuoden aikana olen työni johdosta käynyt La Palman korkeimman vuoren huipulla sijaitsevalla pohjoismaiden optisella kaukoputkella, NOTilla. Näillä matkoilla minulla ei ole ollut mahdollisuutta loikoilla hiekkarannoilla, mutta olen onnistunut puristamaan aikaa lyhyihin retkiin. Huhtikuussa 1992 minulle tarjoutui lisäksi mahdollisuus yhden päivän mittaiseen retkeilyyn Teneriffalla. Ajallisesti matkani ovat rajoittuneet huhtikuun ja kesäkuun välille.

La Palma

La Palma on ylösalaisin käännetyn pisanan tai kolmion muotoinen saari. Sen keskellä on valtava 1.5 km:n syvyinen tulivuorikraateri, caldera, joka viimeksi savusi 1970-luvulla. Kraaterin

reunalla, aivan saaren korkeimman kohdan (2426m) Roque de los Muchachos:in vieressä sijaitsee 2.5 metrin läpimittaisella peilillä varustettu NOT.

Tähtiä havaitsemaan mennessä ei yleensä jää juurikaan aikaa lintujen katseluun. Joskus irtoaa kuitenkin tunti sieltä ja toinen täältä. Vaikka iho palaakin nopeasti ei vuoren huipulla ole varsinaisia lomailusaita. Lämpötila on noin 15 astetta viilempi kuin merenrannalla. Lunta voi sataa jopa kesäkuussa.

Vuoren huipun maapepä (yli 2000m korkeudella merenpinnasta) muodostuu laavasta ja sen kasvilisuus on niukkaa. Yhtään puita ei kasva näillä korkeuksilla. Valtalajina on keltakukkainen, pehmeä "neulasinen" hernekasveihin kuuluva pensas *Adenocarpus viscosus*.

Pesimälinnusto on lajistoltaan köyhää. Aamuisin tähtihavaintojen päätyttyä on kuitenkin mukava kuunnella kanariankirkvisen päättymätöntä laulua. Toinen aamuisin näkyvä laji on alppivaris, jonka paikallisen rodun *barbaruksen* olemassaolo La Palmalla askarruttaa,

koska laji puuttuu muilta Kanarian saarilta, vaikka sopivaa pesimäbiotooppia löytyisi ainakin Teneriffalta ja Gran Canarialta. Lähimmät esiintymisalueet ovat Marokon Atlasvuoristossa. Kolmen kilometrin matkalla kaukoputken ja "recidencian" välillä saattaa lisäksi näkyä pikkupensaskerttuja, tilitalteja, kanariantervääskyjä, tuulihaukapari tai hiirihaukka.

Myös korppeja ja mustarastaita saatetaan löytyä. Puolen viikon havaintojak-

La Palma

Tenerife

son aikana saattaa hyvällä tuurilla nähdä jonkun harvinaisemmankin lajin kuten räystäspääskyn tai kanarianlinnun.

Matkalla ylös vuorelle ja sieltä alas on mahdollisuus tehdä nopea otos saaren muusta lajistosta. Havaintojakson jälkeen minulle tarjoutuu yleensä mahdollisuus noin 3 tunnin retkeilyyn viimeisenä aamuna klo 9 ja 12 välillä.

Perusbiotooppeja saaren itä- ja pohjoispuolen kosteilla rinteillä on neljä. Alimmaisena on valtameri ja sen ranta. Keltajalkaharmaalokki ja keltanokkaliitäjä ovat suomalaiselle mukavia katseltavia ja yleensä aina löydettävissä. Joissakin kohtaa rantaa on jopa 300 metrin korkeuteen aavikkomaisen kuivaa endeemisine kaktuksen näköisine tyräkkikasveineen (*Euphorbia* sp).

Tyypillisiä lintulajeja tässä biotoopissa ovat turturikyhky, alppivaris, kanariankirvinen, samettipääkerttu, aito kalliokyhky sekä kanariantervapääsky.

Ylöspäin rinnettä mentäessä pitäisi olla laakerimetsää. Tämä vyöhyke, noin 300-1200 metrin korkeudessa merenpinnasta, on kuitenkin ihmisellekin niin mieluusaa, että alkuperäinen metsä on saanut poistua asutuksen ja viljelysten tieltä. Joillakin La Palman jyrkillä rinteillä tätä biotooppia on kuitenkin mukavasti jäljellä.

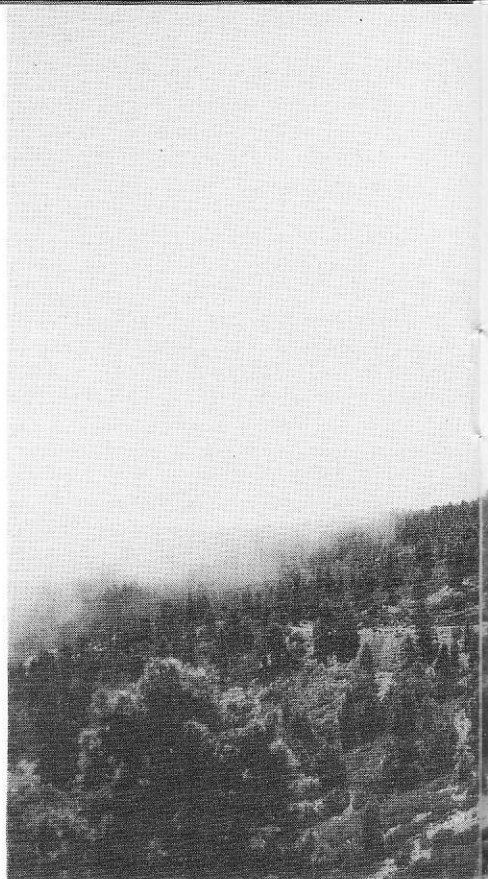
Mielenkiintoisina lintuina ovat kanarian- ja laakerikyhky, kanarianlintu, mustapääkerttu ja sinihiainen. Merkillisiä kasveja löytyy sitäkin enemmän.

Kävellessä puumaisten kanervien (*Erica arborea*) joukossa tuntee itsensä todella pieneksi. Toisinaan tuntuu taas siltä kuin kävelisi ikkunalaudalla, kun polun vieressä kasvaa Saintpaulian näköisiä kasveja. Ajatukset Liisasta ihme maassa eivät ole kaukana, kun katselee pitkien varsien päässä kasvavia valvatteja (*Sonchus*).

Kaikenlaisia muitakin jänniä kasveja löytyisi laakeri-kanerva-metsistä kun vain viitsisi katsella kanariankyhkyyn tai kanarianlinnun ilmoitellessa reviiiriään viereisessä laakeripuussa (*Laurus azorica* ja *nobilis*). Tämän biotoopin retkeilykelpoisin seutu on Los Sauces y Los Tilos-nimisen kylän eteläpuolelta saaren sisäosiin vievässä laaksossa, "barranco"ssa, sijaitseva Los Tilos-niminen luonnonsuojelualaue.

Viljely- ja asutusalueilta ei löytyne endeemisiä kyhkyjä, sensijaan kanarianlintu, kanariantervapääsky, turturikyhky, välimerenvarpunen, harjalintu ja pulu näyttävät viihtyvän ihmisen voimakkaasti muuttamalla alueilla.

Laakerimetsän ja vuorenhuipun paljakan välissä löytyy havupuuvyöhyke noin 1200 - 2000 metrin korkeudella merenpinnasta. Lähes ainoana puulajina on kanarianmänty (*Pinus canariensis*). Tällä kasvilla on eräs erikoispiirre. Se on ensimmäinen kasvi, joka näyttää valtaavan laavakenttiä. Tämä on mahdollista, koska sen neulaset pystyvät imemään vettä suoraan pilvistä niiden tiheässä vuoren rinteeseen. Kanarian-

Kanariankirvinen (*Anthus bertheloti*) on Kanarian saarten peruskirvinen. Kuvattu 10.4.1992 Tenerifalla.

La Palman vuoren rinnettä. Pilvien yläpuolelle pääseminen on tärkeää tähtitieteilijälle. Pilvirajalla on myös tärkeä merkitys luonnon kannalta. Sen yläpuolella ei sada. Sen alapuolella voi olla pitkiäkin sumuisia ajanjaksoja. Näiden kahden alueen vaihtumisvyöhyke on melko jyrkkä. Kuvan alapuolella on mäntymetsää ja yläpuolella kuivaa vuoren huippua.

mäntymetsissä ei monin paikoin ole mitään aluskasvillisuutta.

Biotoopin yleisin lintu La Palmalla tuntuu olevan tiltaltin paikallinen rotu (*P. c. exsul*). Sen laulu ei muistuta lainkaan suomalaisen tiltaltin laulua. Muita lintuerikoisuuksia tässä biotoopissa ovat kanarianhippiäinen, punarinta, sinitiainen sekä alppivaris. Kaikkein ylinä on aiemmin kuvailtu kuiva laavabiotooppi.

Tenerife

Teneriffalta löytyvät samat biotoopit kuin La Palmalta. Laakerimetsäalue on kuitenkin lähes kokonaan tuhoutunut ja ranta-puoliaavikot ovat laajempia ulottuen korkeammalle merenpinnasta kuin La Palmalla. Saaren korkeimman vuoren Teiden (3718m) rinteillä, yli 2000 metrin korkeudessa on laajoja laavakenttiä, jotka näyttävät kuumaisen elotomilta.

Lajistossa löytyy samankaltaisuuksia La Palman kanssa: Kanariankirvisiä ja kanariantervääskyjä on samoin kuin kanarianhippiäisiä. Saaren kanarianmäntymetsien erikoisuuksiin voi laskea sinipeipon, joka on eri rotua kuin naapurisaaren Gran Canarian sinipeipot.

On mielenkiintoista, että Teneriffalta, La Palmalta, ja El Hierosta löytyy myös peipon roduiksi luokiteltuja muotoja, jotka poikkeavat laulultaan ja ulkonäöltään huomattavasti eurooppalaisista peipoista. Peipon Teneriffan rotu (*F. c. tintillon*) esiintyy myös La Gomerrassa ja Gran Canariassa. Teneriffa on läntisin saari, jolta löytyy vielä kanarian- ja laakerikyhykyjä. Nämä löytyvät helpoiten saaren luoteiskulmasta Erjosnimen kylän läheltä.

Seuraavana on retkikertomus huhtikuun 1992 matkalta. Tällä matkalla minulla oli mahdollisuus kokonaisen päivän retkeen Teneriffalla sekä lyhyempiin lintuhavainnointijaksoihin La Palmalla. Tällä matkalla en nähnyt esim. yhtään keltanokkaliitäjää, koska en yksinkertaisesti etsinyt niitä.

Kanarian saarella lomailevan lintuharrastajan kannattaa yrittää päästä saarten välisille merimatkoille. Näillä voi nähdä erilaisia valtamerilintuja, joiden havaitseminen saattaa muuten olla lähes mahdotonta, erityisesti suomalaisille.

Retkikertomus

Aikataulu

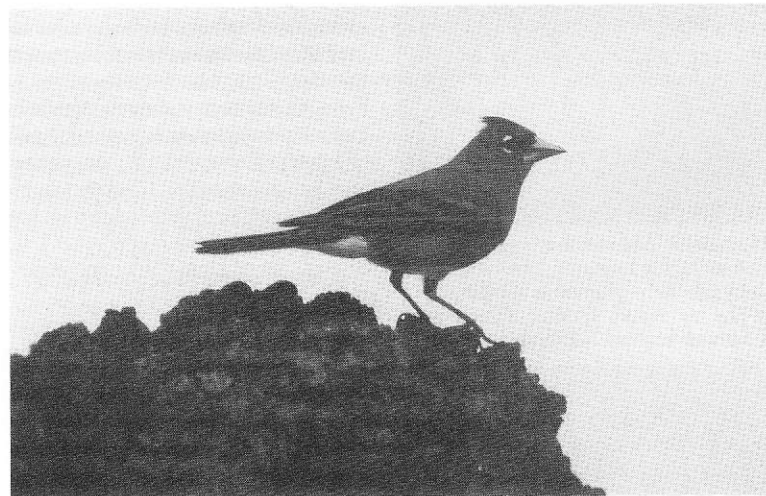
5.4.: Havainnointia hotellin ikkunas-
ta Playa de Las Americasissa, ajo autol-
la Teneriffan pohjoiskentälle.

5.4.: Ajo La Palman lentokentältä
saaren huipulle Roque de la Muchacho-
siin. Matkalla yksi 30 minuutin pysäh-
dys tien LP22 ulkoilualueella.

6.-9.4.: Töitä vuoren huipulla Poh-
joismaisella Optisella Kaukoputkella
(NOT). Luetteloituna on paikallislajis-
to.

10.4.: Kolmen tunnin matka vuoren
huipulta meren pinnalle Garafiaan, sen
jälkeen pysähtymättä vuoren huipun
kautta lentokentälle.

10.4.: Automatka Teneriffan Pohjois-
kentältä Playa de Las Americasille.

Sinipeippo (Fringilla teydea), Kanarian saarten endeeminen peippolaji. Kuvattu 10.4.1992 Teneriffalla.

Käyskentelyä rannalla Los Christianok-
sen ja Playa de las Americasin välillä
ilman kiikareita(!).

11.4.: Aloitin auringon noustessa Er-
josin Laakerimetsän tiellä. Sieltä jat-
koin etelään uutta hyvin mutkaista ja
hidasta tietä Santiago del Teideen, ja
sieltä ylös Teidelle, josta edelleen Vi-
laflorin kautta San Isidron, Las Galleta-
sin ja Guazan välissä sijaitsevalle maa-
talousalueelle. Auton päivävuokra oli
4500 pts=200 Markkaa.

12.4.: Bussimatka Playa de las Ame-
ricasista Teneriffan eteläkentälle.

Sää ja linnut

Retken aikana vallinnut sää sekä ha-

Päivä	Kello	Korkeus m	Lämpö °C	Tuuli m/s	Pilvet /8	näkyv. km
5.4.	9.00	0	20	4NW	3Cu	>20
	11.00	0	20	8NW	4Cu	>20
	17.00	2300	2	12NW	0	>20
6-9.4.	yö	2300	-1-+6	7-25NW	0-5Ci	>200
	päivä	2300	+5-+10	5-25NW	0-5Ci	>200
10.4.	8.30	2300	+10	22NW	3Ci	>200
	9.30	1200	+7	15N	pilvessä	0.3-2
	10.30	0	+18	12N	6St	>20
11.4.	18.00	0	+18	4N	2St	>40
	8.00	500	+7	14N	6St	>20
	11.00	500	+15	5N	0	>20
	14.00	1700	+27	10N	3Ci	>200
	17.00	800	+22	7N	4Ci	>20
20.00	0	+20	7N	4Ci	>20	

Sää Kanarian saarilla 5. - 11.4.1992. Kovimmat tuulet olivat epäedullisia meristajille. Vuoren huipulla oli yöllä pakkasta.

kävin Teneriffalla: Erjosin laakerimet-
sä, tie Santiago del Teideltä Vilafloriin,
ja maatalousalueen Vilaflorin etelä-
puolella.

Erjosin laakerimetsä

Erjos-nimisen kylän eteläreunalta,
aivan kylän nimikyltin kohdalta, alkaa
tieltä C820 länteen päin menevä pieni
huomaamaton hiekkatie, joka laskeu-
tuu vähän matkaa laaksoon ja nousee
sitten kylää vastapäätä olevalle rinteel-
le. Laakerimetsän alkuun on noin puo-
len kilometrin matka. Noin 5-6 kilomet-
rin päässä C820:sta on tien oikealla
puolella n. 3 metrin korkuinen osittain
paljas kallio. Tie kääntyy tässä kohdas-
sa vasemmalle.

Tämä on ensimmäinen kohta, josta
on esteetön näköala tien molemmilla
puolilla sijaitsevan laakeri- ja puuka-
nervametsän yli. Kallion päällä oli osit-
tain rikkoutunut vihreä sademittari
(auttaa paikan tunnistuksessa!). Tältä
kalliolta näin yhden laakerikyyhkyn ja
6 kanarian- tai laakeri/kanariankyyh-
kyä noin puolentoista tunnin stajin ai-
kana (9.20-11.00).

Seuraavalta 2-3 kilometriltä avautuu
uusia näköaloja laakerimetsään. Lähel-
lä laakerimetsäalueen loppua on tien
vasemmalla puolella pari ryhmää kuol-
leita puita. Näin lennossa hyvin pari
kanariankyyhkyä tällä alueella. Molem-
mat lajit lentävät nopeasti puiden latvo-
jen tasalla. Kaukoputki oli lähinnä hai-
taksi; parasta oli vain odottaa, että lintu
lentäisi läheltä.

vaitut lajit käyvät selville oheisista tau-
lukoista.

La Palman kolmannessa lukumääriä
kuvaavassa sarakkeessa on luetteloitu
tyypillinen vuoren huipun lajisto huhti-
kuussa. Toukokuun (1991) alussa oli-
vat esim. Apu uni, Syl con ja Phy col
huomattavasti runsaslukuisempia.

Pääsy meren rantaan Garafiaassa: Saa-
vuttuasi Garafiaan kaakosta käänny va-
semmalle T-risteyksessä. Aja noin 2km
lounaaseen ja käänny länteen hautaus-
kappelille johtavalle hiekkatielle. Ohita
hautuunmaa/kappeli oikealta puolelta ja
jatka 1-2km rantaan, kunnes näet rann-
alla olevat kalliot ja linnut hyvin. Ku-
vaan seuraavassa kolmea aluetta, joilla

Date of April Island	/Huhtikuun päivä /Saari	5. Tenerife	5. 6.-9. La Palma	10. 10.	11. 11.	12. 12.
Latin	English	Finnish				
Egr gar	Little Egret	silkkihaikara	-	-	3	1
*Acc nis	Sparrowhawk	varpushaukka	-	-	1	-
*Fal tin	Kestrel	tuulihaukka	-	-	-	2
Cha hia	Ringed Plover	tylli	-	-	3	-
Cha dub	Li. Ri. Plover	pikkutylli	-	-	-	4
Cal alb	Sanderling	pulmussirri	-	-	10	-
Sco rus	Woodcock	lehtokurppa	-	-	-	1
Phi pug	Ruff	suokukko	-	-	1	-
Lar arg	Herring gull	harmaalokki	-	3	4	12
Col tiv	Rock Dove	kalliokyyhky	-	-	17	-
*Col bol	Bolle's Laurel	kanariankyyhky	-	-	-	4
*Col jun	Laurel Pigeon	laakerikyyhky	-	-	-	1
Col bollii/junociae			-	-	-	7
Str tur	Turtle Dove	turturikyyhky	-	-	-	8
*Apu uni	Plain Swift	kanariantervis	45	100+	-	25
*Upu epo	Hoopoe	harjalintu	-	-	-	8
*Den maj	Gr. Sp. Woodp.	käpytikka	-	-	-	5
Hir rus	Barn Swallow	haarapääsky	-	-	-	3
*Ant ber	Berthel. Pipit	kanariankirv.	-	3	6	19
*Mot cin	Grey Wagtail	vuorivästäräkki	-	-	-	5
*Syl atr	Blackcap	mustapääkerttu	-	-	5	1
Syl con	Spect. Warbler	pikkupensask.	-	2	1	-
Syl mel	Sardi. Warbler	samettipääkert.	-	1	-	2sp
*Phy col	Chiffchaff	tiltalti	-	7	3	25
*Reg ten	"Can. Crest"	kan. hippiäinen	-	5	-	7
*Eri rub1	Robin	punarinta	-	-	-	3
*Eri rub2	Robin	punarinta	-	-	-	4
*Tur mer	Blackbird	mustarastas	3	-	4	1
*Par cae1	Bluetit	sinitiainen	-	2	-	-
*Par cae2	Bluetit	sinitiainen	-	-	-	8
*Emb cal	Corn Bunting	harmaasirkku	-	-	1	-
*Fri coe	Chaffinch	peippo	-	7	-	8
*Fri tey	Blue Chaffinch	sinipeippo	-	-	-	9
Ser can	Canary	kanariantilintu	2	8	-	15
*Car can	Linnet	hemppo	-	-	3	-
Pas his	Span. Sparrow	välimerenvarp.	10	-	-	10+
*Pyr pyr	Chough	alppivaris	-	160	12	109
*Cor rax	Raven	korppi	-	4	2	-

Kanarian saarten retkellä huhtikuussa 1992 havaitut lintulajit. * = endeeminen laji tai rotu. 1 ja 2 tarkoittavat eri rotuja.

La Palma	W	N
Piknik-alue tiellä LP22	17°49'	28°44.5'
Roque de la Muchacos	17 52	28 46
Garafia	17 57	28 49.5
Santa Cruz lentokenttä	17 45	28 37
Tenerife		
Playa de las Americas	16 44	28 04
Christianos	16 43	28 03
Erjos	16 48.0	28 19.6
Erjos laakerimetsä	16 49.6	28 19.6
Las Portelas	16 50.5	28 19.7
Santiago del Teide	16 49.0	28 17.8
Chio ulkoilualue	16 45	28 16
Las Lajas ulkoilualue	16 47	28 11
Vilaflor	16 38	28 09
San Isidro	16 34	28 05
Guaza	16 41	28 01.5
Las Galletas	16 39	28 00

Vasemmalla lista paikkojen sijainnista La Palmalla ja Teneriffalla.

En nähnyt alueella ainuttakaan kesy- tai kalliokyyhkyä. Muita metsässä havaittuja lajeja olivat: Syl atr, Par cae, Fri coe, Phy col, Tur mer ja Sco rus.

Ulkoilualueet Chio ja Las Lajas

Chion ulkoilualue (zona recreative Chio) sijaitsee tien C823 oikealle puolella noin 13-15 km päässä Chiosta Teidellepäin. Las Lajasin ulkoilualue (zona recreativa Las Lajas) sijaitsee tien C821 vasemmalla puolella, noin 9 km Vilaflorista Teidellepäin.

Molemmille paikoille on vain yksi

varsin huomaamattomasti merkity sisäänajotie. Molempien paikkojen biotooppina on kanarianmäntymetsä, Chiosta lähes ilman mitään aluskasvillisuutta. Tällä kertaa Chio oli linnustollisesti parempi (Fri tey, Ant ber, Den maj, Hir rus) kuin Las Lajas (Den maj, Fri tey). Joskus Las Lajas on näistä kahdesta parempi. Chion ulkoilualueella linnut keskittyivät ruokailupaikkojen läheisyydessä olevien vuotavien vesihanojen alle.

Eteläinen maanviljelysalue

Ajoin suunnilleen reittiä: San Isidro-Atogo-El Guincho-Guaza-Las Galletas. Löysin 3 vedellistä lampea: 2 Atogosta (Phi pug, Mot cin), ja yhden kylästä, joka sijaitsee 5 km Guazasta suoraan itään (Mot cin, Cha dub, Syl con).

Kahdesta paikasta löytyi huomiotaherättävän monta harjalintua: 2.5 km itään Guazasta "Camping" kyltin luona (2 Upu epo, Ant ber, Pas his, Syl con), ja joutomaal alueella noin 3 km Guazasta kaakkoon sijaitsevan huoltoaseman eteläpuolelta (6 Upu epo, Ant ber).

Mukana olleissa kartoissani (3kpl) löytyi kiusallisia virheitä: Guazasta 2 km itäkaakkoon sijaitseva lampi on rutikuiva. Sen paikalle on syntynyt paikallinen kodittomien keskittymä. Guazan ja Las Galletaksen väliltä ei pääse päätiestä koilliseen. Lisäksi joitakin karttoihin merkittyjä teitä ei ollut olemassa, toisia oli juuri suljettu tai uusia juuri avattu, erityisesti San Miguelin eteläpuolella.

Kahdesta uudemmmasta kartasta puuttui Erjos-laakerimetsän tie, ja vanhimmaslaakerimetsän länsipuolella sijaitsevasta Las Portelas -kylästä etelään menevä tie.

Kirjallisuutta

Kuitunen, Markku 1989: Kanarian saarten linnustosta. - Keski-Suomen lintu 1: 14-21.

Francisco Perez Padron, 1986: The Birds of the Canary Islands. - Aula de cultural del Excmo cabildo insular de Tenerife.

Grimmet, R.F.A. & Jones, T.A.: ICBP Technical Publications 9. □

En ålandskarta i skala 1:100 000 är ett måste. För den "proffsige" skådaren finns även de detaljrika grundkartorna i 1:20 000 ihopslagna sex och sex och nedförminskade till 1:50 000. Ålandsinformation finns på de flesta resebyråer och hos färjerederierna.

Fågelskådarnas högkvarter är pensionat Solhem i södra delen av Mariehamn. Bor man där under vintern och våren, håller man sig ajour med senaste nytt. En "omis box" kommer att sättas upp vid receptionen inför denna vintersäsong!

Väster om Eckerö ligger de tre öarna Främstön, Mellanön och Västerön (1). Dit kommer man via turistbyn Käringsund. En grusväg tar er till en fiskodling vid en kanal som numera skiljer Mellanön från Västerön. Via en spång kommer man till den västligaste ön och har sedan tjugo minuters fin vandring ut till någon av västuddarna.

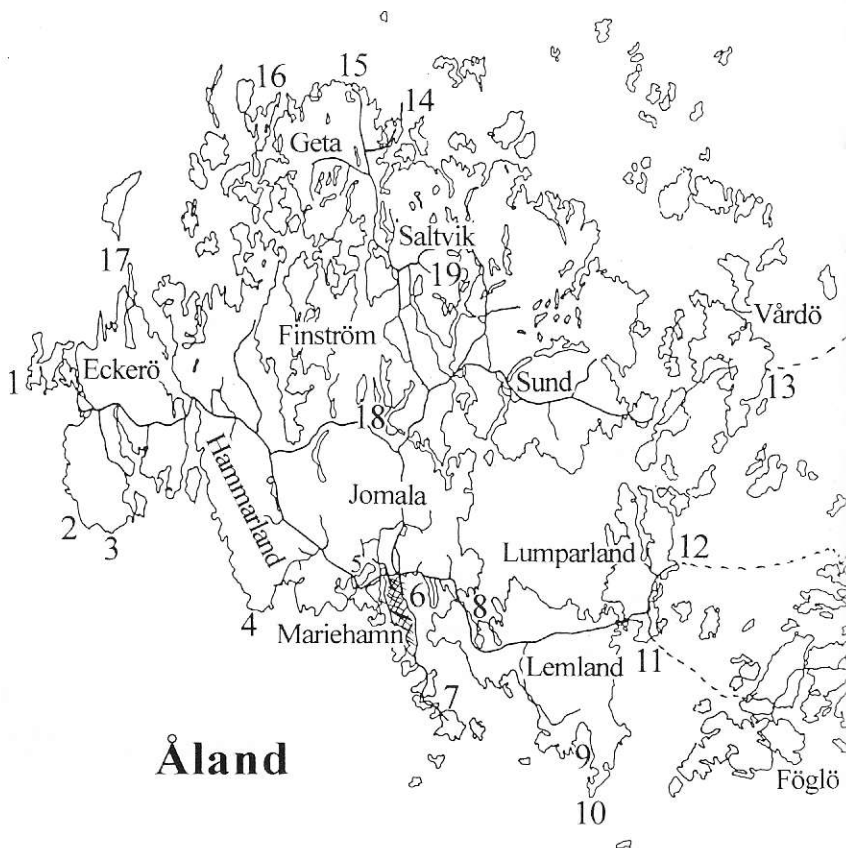
Här är förstås sträcket under vår och höst fint - långt därute ses Signilskär (fågelstation sedan 1927!) - men vinteroberorna kan ge fjälluggla, skärnsnåpor, gråhakedopping, lom, alkor samt övervintrande tättingar i havtornssnåren.

Den kanske finaste sträck-lokalen - året runt! - är Styringsudden (2) på sydvästra Eckerö. Den är dock bland de besvärligaste att nå eftersom skogsmaskiner kör sönder den annars urusla "vägen" eller helt enkel står ivägen! Alternativet är att gå längs kusten från den fina fågeludden Långnabba (3) eller vandra söderut från Skeppviks badstrand strax norr om Styringsudden. Fast skogsbilvägen ut till udden är bara 2,5 km!

Sådana vandringar brukar ge en hel del i anteckningsboken under vintern, eftersom man stöter på morkulla, enkelbeckasin, rödhake, gärdsmyg och svart-hätta! I vattnen har alltifler alförrådare börjat uppträda - så ge kuststräckan Skeppvik-Långnabba ett försök!

Det tidiga vårsträcket av alkor, 1992 och 1993 redan i slutet av februari, är sevärt liksom ejdersträcket i april med praktjedar och "förrådare"!

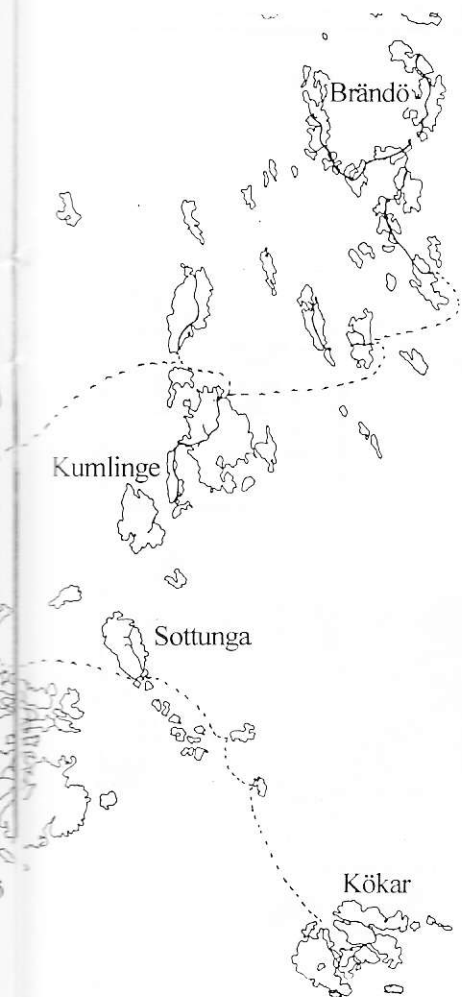
Hammarudda (4) på sydkusten är mer familjevänligt att nå och en utmärkt vinter- och vårlokal. Dessutom passerar

Att skåda fåglar på Åland

Att "närma sig" åländska vinterfåglar kräver en viss strategi. Det är nämligen stor skillnad på var man kan se fåglar, beroende på vilken sorts vinter det är som råder. Detta faktum styr också urvalet arter och fåglarnas antal. Hursomhelst är Åland så komfortabelt i storlek samt har så många olika naturtyper, att det borgar för en god artsortering under en helg!

Vinter och vår

man Gottby-slätten på väg dit och ett par kilometer från jordbruksmarkerna finns den stora soptippen, som från november 1992 till mars 1993 härbärgerade en större skriköm! Sopstationen sköts numera allt bättre - därmed minskar fåglarna - men ännu ett par år skall vi få glädjas åt uvar, örnar och vråkar!

Torpjärden (5), "Flygfältsviken", strax nordväst om Marichamn, fryser ganska tidigt på förvintern och går upp sent. I anslutning finns Ramsholmen och havsfjärden utanför.

Personligen tycker jag det är roligast att studera havsörnarna i april-maj, när idarna går in Torpfjärden för att leka. Om det är långt vatten under andra hälften av maj, kan en god artsortering vadare rasta.

Marichamnsområdet med Slemmern (6) och Järsövägen (7) är goda vintermarker. Staden har vinterfågeltaxerats

sedan slutet av 1960-talet och når ofta upp till 45-48 arter på en januaridag!

Vattnen på båda sidor om Lemströms kanal (8) fryser till ganska sent - ja, de senaste vintrarna inte alls! Efter en normal vinter kan ansamlingarna av sjöfåglar under islossningen bli ganska imponerande.

Ett par kilometer längre söderut, kommer man till Knutsboda med den nästan avsnörpta Västerviken. Några vintrar i rad har flera vattenrallar och enkata rörhöns överlevt i vassarna. Säkrast "kryssar" man av dem med hjälp av bandspelare. Rördromsspår påträffades i februari 1993!

Vi har nu kommit in i Lemland och siktar närmast på Flakaviken (9) med Apalholmen. Denna f.d. ö har ekar och här har man vid några tillfällen sett nötväcka! En art som normalt saknas på Åland (liksom tjäder och kattuggla). Vintertaxeringarna till fots ger bra resultat i dessa trakter.

Skulle viken vara frusen är det bara Herröskatan (10) som gäller. Stå inte bara och häng i fågeltornet hela tiden, för naturreservatets buskage kan innehålla överraskningar. Ejdersträcket, som oftast rundar själva udden, är ett fint skådespel. Under maj - juni bjuder lövängarna på rara tättingar.

Så var det dags att bege sig ut på havet. Från Svinö (11) går färjan till Föglö ungefär var 90 minut. Bilen kostar, annars fri resa. Ont om tid? Gör en resa fram och åter, spana från däck på sjöfågel och havsörn! Från Överö på norra Föglö, kan man resa vidare med andra färjor (se nedan!).

Från Långnäs (12) går 2-4 ggr per dag mina favoritfärjor. För dessa styr nämligen mot Kökar via Föglös norra skärgård (viker in till Överö brygga) - mitt vinterrekord på havsörn där lyder på 31 ex samtidigt - och Sottungas södra övärld. Resan tar 2.15 och med lite tur kan man passera övervintrande sjöfågelflockar, sittande fjällugglor, ryttlande fjällvråkar och se skymten av någon stor falk!

Kökar är exotiskt året runt. Tar man 09-båten ut har man tre eller sex timmar på sig att inventera öarna, som bildar Kökar. Under april-maj borde man ständigt vara därute, då chansen att få se sydostarter är som störst.

Jag har besökt Kökar under alla årstider - från snöglöpp i december till juli-hetta - och aldrig blivit besviken. Fär-

jorna är stora, har skakningsfria "tubanpassade" däck och en fin cafeteria.

Från vårdö Hummelvik (13) går färjorna på den norra linjen mot Brändö via Kumlinge och Lappo. Mina erfarenheter på fågelfronten under vinter och vår längs detta far, är begränsade. Men kanske just du kan göra en pionjärinsats därute i det okända nordöstra hörnet av Åland. Säkert finns det någon Dr Livingstone att söka upp!

Norra kusten är tuff och brant. Svår att nå, men bjuder på vild mark. Getaön (14) avslutas med en säregen långsmal landtunga rakt ut i Norrhavet. Mitt eget smultronställe (15), trakterna kring Grendalsträsk, nås efter 6 km oljegrus och en kilometer smal grusväg.

Efter nordligt vinterstorm kan kustbergen vara isklädda. Havet hårt och grått. Men fåglar finns det alltid t.o.m strömstjärnor! Våren bubblar i dessa norrlandsskogar. Uvar, tranor, smålom (det enda paret på hela Åland finns i någon göl), trädlärkor och hackspettar. Och oftast ser man inte en människa på hela dagen!

Dånö (16) med Gamlan ger tubspanaren en del att anteckna, varför inte fjälluggla och skärnsnäppor som för ett år sedan? På våren drar en del fjällvråkar över, som kommit in från sydost över Kökar, mot nordväst och Sverige. Men uttrannas rutschbanor i snön ser man inte längre härute.

Kustvarvet avslutas nästan där vi slutade, på Eckerös norra del, ute på Eckerö Skag (17), där den yttersta delen kallas Truten! En vinterdag däruppe kan strandängarna te sig arktiska. Havsisarna tjongar och smäller. Ett par månader senare sjuder det av liv! Ett par km innan man kommer till Skag, passeras lövlundar som även ger botanikern högtidsstunder.

Fågelsjöarna i Finström (18), t.ex. Storträsk och Länabsträsk, är förstas som bäst om våren men vassarna innehåller vintertid, förutom skäggesar, sävsparv och gårdsmyg. I strandskogen en och annan morkulla. Storträsk har sin egen "Fågeludden", som ligger mitt på östra stranden och nås via en gångstig.

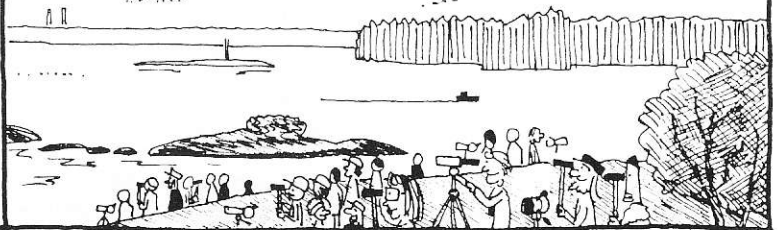
Det bästa till sist, tycker i alla fall undertecknad, Hagaslätten i västra Saltvik (19). Efter tjugo års exkurrerande däruppe i jordbruksbygden med havsvattenkontakt, börjar artantalet närma sig 200. Under 1993 har jag sett 155, på ett par kvadratkilometer! □

OLLI SEIKKAILLEE

OSA 10 (!)
ARKTIKA ON
ILOINEN ASIA

©MK6 1993

HIENO AAMUPÄIVÄ PORKEALASSA: VAKEA KALLIO TÄYNNÄ, LIHAA LIKKUU...

ÄKKIÄ JOKU HUOMAA PARI METKAA LINTUA...

KAKS... TOSSA!

SVIDDU NÄÄS! MITÄ KAKS MISSÄ?

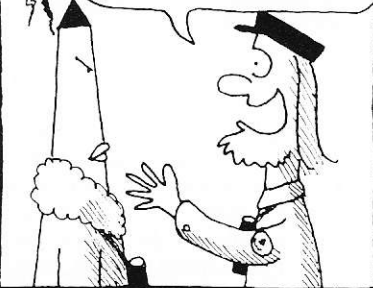
KAKS MEROPSIA MENI SUORAAN PÄÄLTÄ

PEKKO KORNI KAILOTTAA SUUT-TUNEENA:

HAA! TUO MIES NUJAUTTI MUILTA MEHILÄISSYÖJÄT!

↑ lausuttu mölyten

BRUMM RAUHOITU, PEKKO. JÄRJESTÄN NIIN ETTEI HAVIS MENE RK:ISTA LÄPI!

OH, KAKS KIKONIAA LENTÄÄ TON SAAREN PÄÄLLÄ... EIKUN NIITÄ ON KOLME...VAI...

MISSÄMISSÄ MIKÄ SAARI ANNA NUOTIT

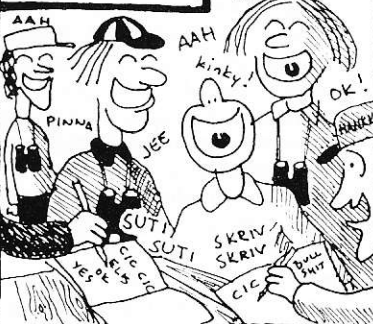
IHAN TUOSSA SAAREN PÄÄLLÄ... JOO...

RÖNSKI!

KYNÄT SUTIVAT RASTEJA VIHKOON! JESS

ELIS

MONTAKO KIKEÄ ÄSKEN MENI SIELTÄ? TÄÄLLÄ 3...

EI NÄKYNYT YHTÖÄN, VAIN KAKSI ARDEAA JA HARMALOKKI!

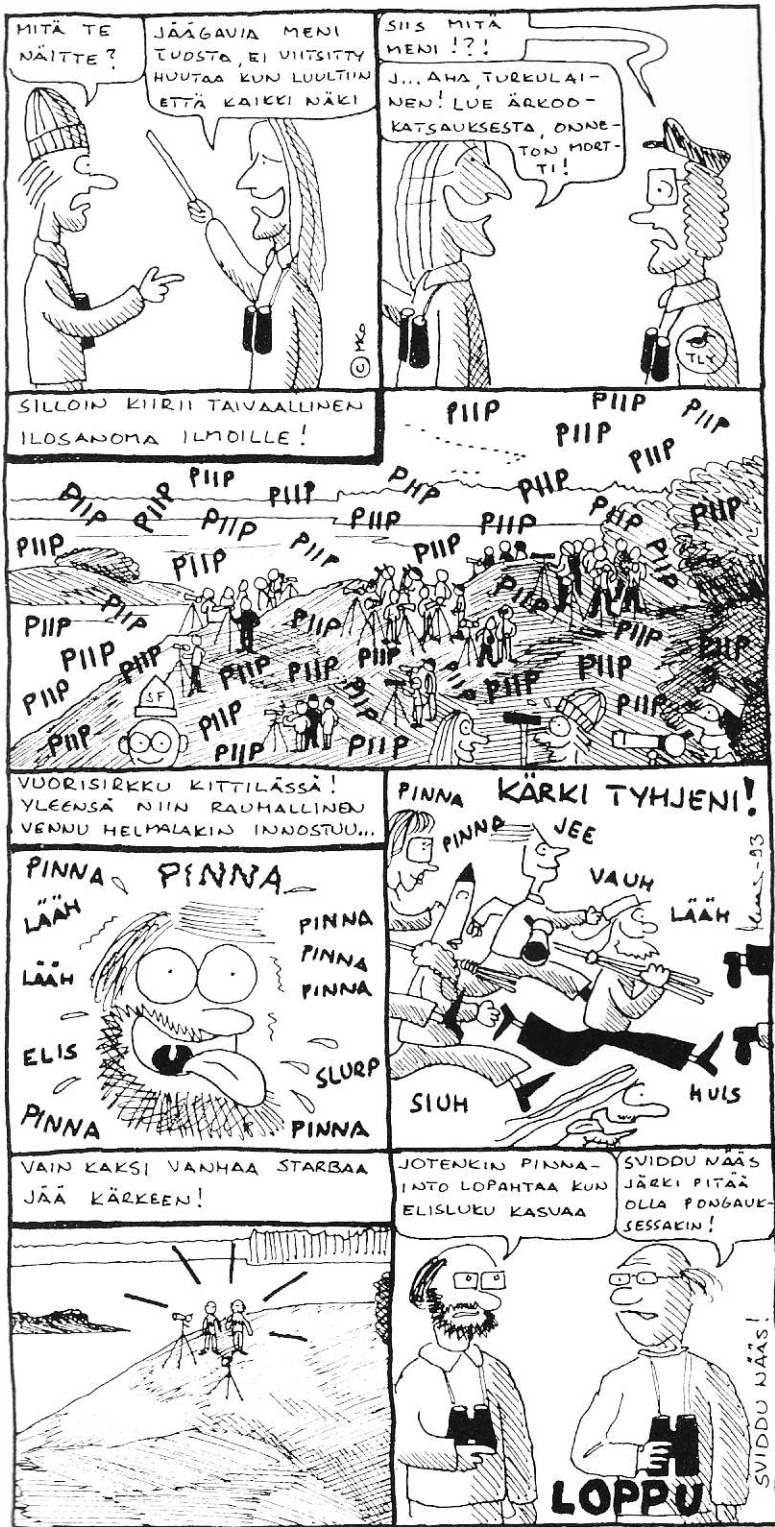
SITTEN...

NYT NUO NÄKEE JOTAIN SVIDDU NÄÄS! EN KUULE...

KUULUISA M. KAPAKALA SOITTI RÖNSKILLÄ STAJAAVALE BENTTI ALOWILLE...

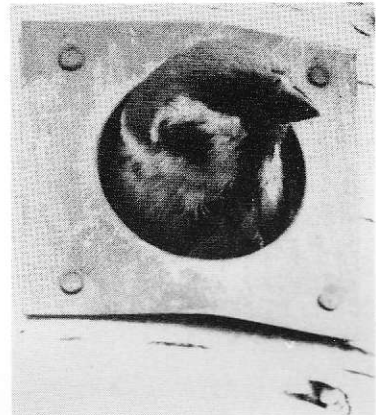
lusa -93

Parempia pönttöjä

Linnunpönttöjä rakentaessa on hyvä tietää kolme asiaa, jotka parantavat lintujen viihtyvyyttä ja selviytymistä.

Ensinnäkin pönttöjen rakennusmateriaali tulisi valita mahdollisimman paljon luonnonkoloja muistuttavista aineista. Tyvilahoisesta kuusipöllistä tulee pitkäikäinen ja kestävä pönttö. Toki muutkin pyöröpuut käyvät, mutta niiden kestävyys on huonompaa ja työstäminen vaikeampaa. Rakennuslevyistä ei pitäisi tehdä kuin kattoja. Normaali sahalausta on oiva materiaali, josta sitä paitsi pönttö on helppo rakentaa.

Seppo Sällylä

Kun katsot tikan tai tiaisen itse muovaamaa pesäkoloa, huomaat miten siileareunainen se on. Ei ole riisteitä eikä teräviä kantteja. Hiekkapaperilla voit helposti silotella reiän terävät kantit ja karheet. Näin varmistat lintujen höyhenpeitteiden säilymisen moitteettomassa kunnossa.

Kolmas, ehdottomasti tärkein seikka, on pöntön etuseinän sisäpuoli. Sen pitää olla reilusti karkeapintainen, jotta linnun pesästä poistuminen helpottuu. Varsinkin poikasten on pesästä lähtiessään kyettävä kynsillään tarttumaan etuseinään. Terävällä taltan kulmalla vaakatasoon reikään nähden kaapimalla saa ikään kuin portaat, joista linnut kynsillään saavat hyvän otteen poistuessaan.

Pönttöjä rakentaessa tulisi naulapöytäsyn käyttöä välttää, sillä laudat alkavat halkeilla nauhausten kohdalta huomattavasti nopeammin kuin perinteistä nauhausta käyttäen. ML